

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ТА ЗАВДАННЯ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПРОДОВОЛЬЧОЇ
БЕЗПЕКИ»

Харків
2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ТА ЗАВДАННЯ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПРОДОВОЛЬЧОЇ
БЕЗПЕКИ»**

для студентів
денної форми навчання
другого (магістерського)
освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

**Харків
2025**

Навчально-методичний посібник для практичних занять з навчальної дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» для студентів денної форми навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти: галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право» / Уклад.: Бакай Ю.Ю., Курман Т.В., Туєва О.М. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2025. 86 с.

Розробники:

Бакай Ю.Ю. - к.ю.н., доцент, доцент кафедри земельного та аграрного права

Курман Т.В. – д.ю.н., професор, завідувачка кафедри земельного та аграрного права

Туєва О. М. - к.ю.н., доцент, доцент кафедри земельного та аграрного права

Затверджено на засіданні кафедри земельного та аграрного права
протокол № 1 від 27 серпня 2025 р.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою навчальної дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» є формування та закріплення комплексної системи спеціальних правових знань про міжнародно-правове регулювання відносин у сфері забезпечення продовольчої безпеки, оволодіння основними категоріями продовольчої безпеки, розуміння закономірностей міжнародно-правового регулювання відносин в сфері забезпечення продовольчої безпеки, активізації аналітичної діяльності студентів, вироблення вмінь самостійного аналізу та тлумачення законодавства, проведення науково-дослідницької роботи, а також практичних навичок по застосуванню національного та міжнародного законодавства у сфері правового забезпечення продовольчої безпеки.

Запропонований курс навчальної дисципліни спрямований на реалізацію кваліфікаційної підготовки магістрів, які володіють фундаментальними юридичними знаннями у галузі міжнародного публічного права, права Європейського Союзу та правового регулювання аграрних відносин у сфері забезпечення продовольчої безпеки.

Завданнями навчальної дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» є:

- формування у студентів фахових та предметних компетентностей, що спираються на науково обґрунтовані концепції і доктрини, розуміння про основи міжнародно-правового регулювання відносин із забезпечення продовольчої безпеки;

- формування навичок визначення особливостей правовідносин, що виникають при забезпеченні продовольчої безпеки на міжнародному рівні;

- опанування навичок визначення специфіки міжнародно-правового регулювання окремих відносин, пов'язаних із забезпеченням продовольчої безпеки, а також систематизації та класифікації її рівнів, загроз, критеріїв та індикаторів;

- вироблення вміння аналізувати міжнародно-правові документи у сфері забезпечення продовольчої безпеки, кваліфіковано обґрунтувати, спираючись на норми права,

самостійну точку зору з тієї чи іншої проблеми, пов'язаної із забезпеченням продовольчої безпеки або з основними напрямками подальшого розвитку її міжнародно-правового регулювання.

Формами організації освітнього процесу з навчальної дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» є навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи. Видами навчальних занять виступають: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття, консультації під керівництвом викладачів.

Зазначені мета і завдання навчальної дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» реалізуються у темах практичних занять, які послідовно розкривають теоретичні поняття, нормативні положення та правові інститути, що властиві для правовідносин із забезпечення продовольчої безпеки та відображають їх специфіку.

Виконання зазначених завдань та досягнення мети навчальної дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» передбачає активну роботу студентів із вивчення рекомендованої літератури, нормативних актів, періодичних видань та матеріалів судової практики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» студенти повинні:

– **знати та розуміти** стан та основні проблеми науки міжнародного права продовольчої безпеки з таких питань: зміст та природа міжнародного права продовольчої безпеки та його системоутворюючих категорій; принципи правового регулювання відносин у сфері міжнародно-правового забезпечення продовольчої безпеки; ознаки, рівні, критерії та індикатори продовольчої безпеки; особливості інституційно-функціонального забезпечення міжнародної продовольчої безпеки; особливості правового статусу суб'єктів міжнародної продовольчої безпеки; форми їх участі у правовідносинах із забезпечення продовольчої безпеки; сутність, механізм та мету оцінювання глобальної продовольчої безпеки; механізм вирішення юридичних колізій у міжнародно-правовому регулюванні відносин із забезпечення продовольчої безпеки; основні засади міжнародно-правового регулювання якості та безпечності харчових продуктів; сутність та

особливості міжнародно-правового регулювання гарантування права на продовольство; особливостей міжнародно-правового регулювання відносин щодо забезпечення біобезпеки при веденні сільськогосподарського виробництва; міжнародно-правове регулювання альтернативних форм ведення сільськогосподарського виробництва; міжнародно-правові засади екологізації аграрного виробництва як засобу забезпечення продовольчої безпеки; основи правового регулювання продовольчої безпеки зарубіжних країн.

– **вільно орієнтуватися** у системі міжнародного права продовольчої безпеки;

– **уміти** аналізувати критерії та індикатори продовольчої безпеки, визначати загрози продовольчій безпеці та обирати шляхи і способи їх подолання; застосовувати норми матеріального і процесуального права у сфері безпечності та якості сільськогосподарської продукції як основи продовольчої безпеки; підбирати та узагальнювати нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері забезпечення продовольчої безпеки, з метою критично-конструктивного їх оцінювання; складати правові документи при забезпеченні продовольчої безпеки; надавати оцінку правовим ситуаціям та формулювати теоретичні і практичні підходи у сфері міжнародно-правового забезпечення продовольчої безпеки; самостійно поповнювати знання та використовувати їх в практиці застосування законодавства у сфері міжнародного права продовольчої безпеки; використовувати дані науки міжнародного права продовольчої безпеки для вирішення професійних завдань; демонструвати уміння формулювати нові гіпотези та розв'язувати наукові проблеми у сфері міжнародного права продовольчої безпеки; аргументувати власну точку зору щодо прийнятого за конкретним завданням рішення.

Оцінювання рівня знань студентів з навчальної дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» здійснюється протягом семестру на основі результатів поточного (модульного) контролю і підсумкового контролю. Підсумковою формою контролю є залік за результатами практичних занять.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/ п	Дата проведе ння (згідно розклад у)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усь ого	У тому числі		
				Лек ції	Практи чні заняття , семінар ські заняття, колокві уми тощо	Самост ійна робота
		Модуль 1. Загальні засади міжнародно- правового забезпечення продовольчої безпеки				
		<i>Тема 1.</i> Історичний розвиток міжнародно- правового регулювання відносин із		2	2	5

		забезпечення продовольчої безпеки				
		Тема 2. Системоутворюючі категорії міжнародного права продовольчої безпеки		2	2	5
		<i>Разом</i>	18	4	4	10
		Модуль 2. Інституційно-функціональне забезпечення продовольчої безпеки на міжнародному та регіональному рівнях				
		Тема 3. Міжнародно-правове забезпечення глобальної продовольчої безпеки. Глобальний індекс ПБ		2	2	6
		Тема 4.		2	2	6

		Універсальні та спеціалізовані міжнародні організації як суб'єкти забезпечення міжнародної продовольчої безпеки				
		Тема 5. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки в рамках Світової Організації Торгівлі		2	2	6
		Тема 6. Правові засади гарантування продовольчої безпеки в ЄС. Спільна аграрна політика ЄС		2	-	6
		Тема 7. Міжнародно-правове регулювання продовольчої		-	-	6

		безпеки у зонах військових конфліктів та стихійних лих.				
		<i>Разом</i>	44	8	6	30
		Модуль 3. Система засобів забезпечення глобальної продовольчої безпеки				
		Тема 8. Міжнародно- правові засади сталого розвитку агросфери як передумова забезпеченн я продовольчо ї безпеки		-	-	5
		Тема 9. Міжнародно- правове регулювання якості та безпечності сільськогоспод		2	2	5

		арської продукції як основи забезпечення продовольчої безпеки.				
		Тема 10. Міжнародно- правові засади виробництва та обігу органічної продукції та продуктів харчування		2	2	6
		Тема 11. Основи міжнародно- правового забезпечення біобезпеки при виробництві продуктів харчування		2	2	6
		<i>Разом</i>	34	6	6	20
		Модуль 4. Порівняльно- правові аспекти права продовольчої безпеки				
		Тема 12.		2	2	6

		Правове забезпечення продовольчої безпеки в США та Канаді				
		Тема 13. Правові основи забезпечення продовольчої безпеки в Японії		-	-	6
		Тема 14. Правові засади вирішення продовольчої проблеми в країнах Африки та Латинської Америки		-	2	6
		<i>Разом</i>	24	2	4	18
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4	20	20	80

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ»

Модуль 1. Загальні засади правового забезпечення продовольчої безпеки

Історичний розвиток та загальна характеристика міжнародно-правового регулювання відносин у сфері продовольчої безпеки. Продовольчі кризи у розвитку людства. Право на продовольство (їжу) й на захист від голоду: поняття та гарантії. Продовольча безпека як об'єкт міжнародно-правового регулювання. Продовольча безпека в системі національної та глобальної безпеки. Продовольчий суверенітет. Поняття та ознаки продовольчої безпеки. Функції продовольчої безпеки. Рівні продовольчої безпеки.

Міжнародне право продовольчої безпеки: поняття та зміст. Предмет міжнародного права продовольчої безпеки. Принципи міжнародного права продовольчої безпеки. Система міжнародного права продовольчої безпеки. Зв'язок міжнародного права продовольчої безпеки з іншими галузями права України. Основні категорії міжнародного права продовольчої безпеки. Індикатори та критерії забезпечення продовольчої безпеки. Продовольча незалежність. Моніторинг продовольчої безпеки. Система заходів із забезпечення продовольчої безпеки.

Модуль 2. Інституційно-функціональне забезпечення продовольчої безпеки на міжнародному та регіональному рівнях

Глобальна продовольча криза: передумови і наслідки. Всесвітня продовольча безпека та чинники, які на неї впливають.

Римська декларація “Про всесвітню продовольчу безпеку”. Загрози продовольчій безпеці та їх класифікація.

Оцінка стану продовольчої безпеки у світі. Глобальний індекс продовольчої безпеки (Global Food Security Index, GFSI), його структура. Глобальний індекс голоду (Global Hunger Index): показники для вимірювання, оцінка характеру голоду.

Поняття інституційно-функціонального забезпечення глобальної продовольчої безпеки. Класифікація інституцій забезпечення продовольчої безпеки. Універсальні та спеціалізовані міжнародні організації як суб’єкти забезпечення продовольчої безпеки на глобальному та регіональному рівнях.

Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки у рамках ООН та її спеціалізованих установ. Всесвітня продовольча програма (ВПП) та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки. Продовольча і сільськогосподарська організація (ФАО) як суб’єкт забезпечення продовольчої безпеки. Міжнародні фінансові організації та їх роль у забезпеченні продовольчої безпеки. Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку як спеціалізована інституція в галузі забезпечення продовольчої безпеки. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки в рамках Світової організації торгівлі (СОТ). Правові засади гарантування продовольчої безпеки в ЄС. Спільна аграрна політика Європейського Союзу.

Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки у зонах військових конфліктів та стихійних лих.

Модуль 3. Система засобів забезпечення глобальної

продовольчої безпеки

Історично-правове формування стратегії сталого розвитку. Загальні правові засади сучасного сільськогосподарського виробництва. Україна як гарант глобальної продовольчої безпеки.

Міжнародно-правові засади сталого розвитку агросфери як передумова забезпечення продовольчої безпеки. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 р.».

Політика сталого розвитку на засадах зеленої економіки. Європейська зелена угода EU Green Deal. Стратегія «*From Farm to Fork*». Система заходів забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва.

Міжнародно-правове регулювання якості та безпечності сільськогосподарської продукції як основи забезпечення продовольчої безпеки. Законодавство ЄС у сфері забезпечення якості і безпечності харчової продукції. Кодекс Аліментаріус. Біла книга щодо безпеки харчових продуктів. Міжнародно-правові вимоги щодо стандартизації і сертифікації харчових продуктів. Правові засади впровадження системи безпечності харчових продуктів НАССР.

Екологізація аграрного виробництва як засіб забезпечення продовольчої безпеки. Правові засади виробництва та обігу органічної сільськогосподарської продукції та сировини. Галузі органічного виробництва та вимоги до їх ведення. Сертифікація органічного виробництва. Маркування органічних продуктів харчування.

Міжнародно-правові основи біобезпеки при виробництві продовольства. Використання ГМО при виробництві сільськогосподарської продукції в контексті забезпечення продовольчої безпеки. Державна реєстрація ГМО. Захист права на безпечне харчування: міжнародно-правові засади.

Модуль 4. Порівняльно-правові аспекти права продовольчої безпеки

Правові основи забезпечення продовольчої безпеки в США. Механізм стратегічного державного регулювання агропродовольчої системи США. Підтримка розвитку аграрного сектора у США як інструмент забезпечення продовольчої безпеки. Механізм фінансування цільових програм у сфері сільського господарства та продовольчої безпеки.

Правове забезпечення продовольчої безпеки Канади. Правові основи функціонування Канадського Плану дій щодо продовольчої безпеки: національна програма стабілізації чистого доходу (NISA); програма уніфікації цін через Пшеничну палату; програма авансових платежів; фінансова корпорація з надання послуг сільському господарству (AFSC); Food Mail Program; «Зелений план Канади».

Правові основи забезпечення продовольчої безпеки в Японії. Продовольча незалежність Японії та чинники, що на неї впливають. Стратегія продовольчої безпеки Японії. Політика аграрного протекціонізму Японії. Внутрішні та зовнішні аспекти забезпечення продовольчої безпеки Японії.

Правові засади вирішення продовольчої проблеми в

країнах Африки. Стратегічна програма економічного розвитку країн Африки – NEPAD (New Partnership for Africa's Development). Правове забезпечення продовольчої безпеки країн Африки (Мадагаскар, Кенія, Зімбабве, ПАР та Марокко). Продовольча політика ПАР.

Агропродовольча політика країн Латинської Америки. Sistema Nacional de Seguranc, a Alimentar e Nutricional – SISAN. Національна рада продовольчої безпеки Бразилії (CONSEA). Правові засади забезпечення продовольчої безпеки в Чилі, Еквадорі, Мексиці.

4. ПЛАНИ Й ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Історичний розвиток міжнародно-правового регулювання відносин із забезпечення продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Етапи історичного розвитку відносин у сфері забезпечення продовольчої безпеки. Продовольчі кризи у розвитку людства.
2. Право на продовольство (їжу) й на захист від голоду: поняття та гарантії.
3. Політико-правова концепція продовольчого суверенітету: поняття та зміст.
4. Продовольча безпека як об'єкт правового регулювання: поняття, ознаки та рівні.
5. Продовольча безпека в системі національної та глобальної безпеки.
6. Функції продовольчої безпеки.

Завдання 1

Наведіть визначення права на індивідуальну продовольчу безпеку. Назвіть його складові. Якими міжнародно-правовими нормами воно регламентовано? Визначте, до якої групи і покоління прав людини належить дане право. Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання 2

Використовуючи графічні методи формальної логіки (кола Ейлера), складіть схему співвідношення між поняттями «міжнародна безпека» і «продовольча безпека».

Завдання 3

Ознайомтеся з визначеннями поняття «продовольча безпека» закріпленими:

- Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України»: «2.13. Продовольча безпека - захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>) (ст. 2);

- Декларацією Всесвітнього саміту із продовольчої безпеки (Рим, 16-18 листопада 2009 р.) «Продовольча безпека існує, коли всі люди завжди мають фізичний, соціальний та економічний доступ до достатньої кількості безпечного та поживного продовольства для задоволення своїх дієтичних потреб та харчових вподобань для ведення активного та здорового життя. Чотирма основами продовольчої безпеки є наступні: наявність, доступність, використання та стабільність. Аспект, що стосується поживності, є невід'ємною частиною концепції продовольчої безпеки».

https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summit2009/declaration.shtml

- із проєкту Закону України «Про продовольчу безпеку» (<https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI01A?an=3>): «Продовольча безпека - соціально-економічний та екологічний стан в державі, при якому всі її громадяни стабільно та гарантовано забезпечені

продовольством в необхідній кількості, асортименті та відповідній якості» (ст. 1).

Яке з наведених визначень продовольчої безпеки краще відображає сутність даного поняття? Аргументуйте свою точку зору. Наведіть ознаки продовольчої безпеки як правової категорії.

Завдання 4

У спеціальній літературі, засобах масової інформації зустрічається вислів «продовольство як зброя». Як ви розумієте зміст цього поняття? Наведіть приклади застосування даної тактики з історії чи сьогодення, з національної чи світової практики. Підготуйте презентацію.

Завдання 5

Перегляньте документальний фільм «Food security - A growing dilemma» | DW Documentary за посиланням нижче. Вкажіть 5 переваг сучасного сільського господарства і 5 недоліків його ведення, що чинять вплив на стан забезпечення продовольчої безпеки.

<https://youtu.be/wu7PjKawjwI?si=ffjdbpNjzRg9e8CV>

Завдання 6

Підготуйте есе на одну із запропонованих тем:

- 1) Тенденції розвитку відносин у сфері забезпечення продовольчої безпеки та їх правового регулювання в умовах глобалізації.
- 2) Історія людства та продовольчі кризи: порівняльно-правовий аспект.
- 3) Концепція продовольчого суверенітету: міжнародно-правові засади.
- 4) Співвідношення права на продовольство (їжу) і права на забезпечення продовольчої безпеки.

Підготуйте 2-3 питання до колег за темою вашого виступу.

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Всесвітня декларація про ліквідацію голоду та недоїдання від 06.11.1974 р. URL:

https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/hunger.shtml

Декларація Всесвітнього саміту з продовольчої безпеки від 2009 року, прийнята на Всесвітньому саміті з продовольчої безпеки (Рим, 16–18 листопада 2009 р.). URL:

https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summit2009.shtml

Декларація прав дитини, прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 р. Документ 995_384. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text

Загальна декларація прав людини, проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (кер. авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид ун-т ім Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Батигіна О.М. Продовольча безпека: історія розвитку та сучасний стан правового регулювання. *Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку*: кол. моногр. / за ред. А.П. Гетьмана та Т.В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. С. 154-179.

Волченко Н.В. Міжнародно-правове регулювання захисту права на індивідуальну продовольчу безпеку в межах ФАО.

Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 1. С. 308-311.
URL: http://www.lsej.org.ua/1_2022/77.pdf

Волченко Н.В., Курило О.М. Міжнародно-правові засоби захисту права на продовольство та їх релевантність за поточних кліматичних змін. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №2. С.183-186.

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: моногр. / за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Харків: «ФОП Шевченко С.О.», 2013. 326 с.

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Лушпаєв С.О. Поняття продовольчої безпеки за законодавством зарубіжних держав. *Форум права*. 2015. С. 135-142.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Тема 2. Системоутворюючі категорії міжнародного права продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Поняття міжнародного права продовольчої безпеки та його місце в системі права.
2. Предмет міжнародного права продовольчої безпеки (правовідносини із забезпечення міжнародної продовольчої безпеки).
3. Принципи міжнародного права продовольчої безпеки.
4. Система міжнародного права продовольчої безпеки.
5. Зв'язок міжнародного права продовольчої безпеки з іншими галузями права України.
6. Індикатори та критерії продовольчої безпеки. Продовольча незалежність.

7. Загрози міжнародній продовольчій безпеці: поняття та класифікація.
8. Моніторинг продовольчої безпеки.
9. Система та класифікація заходів забезпечення продовольчої безпеки.

Завдання 1

Використовуючи графічні методи формальної логіки (кола Ейлера), складіть схему співвідношення між поняттями «право продовольчої безпеки», «міжнародне право продовольчої безпеки», «конституційне право», «аграрне право», «система права».

Завдання 2

Розгляньте наведені приклади й визначте, чи відповідає стан забезпечення продовольчої безпеки нормативно встановленим показникам національного законодавства та міжнародних стандартів:

1) середньодобова енергетична цінність раціону у родині пенсіонера Петренка складає 2250 ккал, при цьому отримання 1800 ккал забезпечується за рахунок споживання продуктів харчування рослинного походження (круп, рослинної олії, хлібобулочних виробів, овочів тощо);

2) достатність запасів зерна у державних ресурсах відповідає 4 місяцям споживання населенням Київської області;

3) рівень імпорту фуражного зерна склав 60 відсотків за поточний рік, 73% — відмічався по групі «риба і рибопродукти».

Завдання 3

Складіть таблицю «Класифікація загроз продовольчій безпеці» з наведенням: виду загроз; прикладів загроз цього виду з національної чи міжнародної практики; переліку нормативно-правових актів, що формують механізм захисту від вказаного виду загроз (за наявності).

Завдання 4

За допомогою викладача розділіться на групи по 2-3 студенти. Завдання для кожної групи:

1) дослідити систему заходів забезпечення продовольчої безпеки;

2) визначити та довести які з перелічених заходів є вагомішими та пріоритетними для забезпечення глобальної продовольчої безпеки;

Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання 5

Підготуйте презентацію на одну із запропонованих тем:

1) Система принципів права продовольчої безпеки: сучасний стан та перспективи розвитку.

2) Загрози продовольчій безпеці: національний та міжнародно-правовий аспекти.

3) Організаційно-правові заходи забезпечення продовольчої безпеки: практика України і світу.

Презентація має містити не менше 10 слайдів.

Завдання 6

Ознайомтеся з інформацією, наведеною у таблиці 1, й зробіть висновки щодо стану реалізації принципу самозабезпечення населення України окремими видами продуктів харчування відповідно до національних та міжнародних стандартів.

Таблиця 1.

Динаміка самозабезпечення основними продуктами населення України

(кг на одну особу населення за рік)

Продукти	Показники	Роки			Раці- ональна норма	% виконання	Критичний показник – індикатор	% вико- нання індикатора
		1990	2000	2015				
М'ясо і м'ясопродукти	Виробництво	85,4	68,0	41,6	88	47,3	70	59,4
	Споживання	68	33	50,0	75	66,6	60	83,3
	% самозабезпечення	125,6	207,3	83,2	117,0			
Молоко і молочні продукти	Виробництво	480	261	252	433	59,6	346	72,8
	Споживання	373	199	212	370	57,3	296	71,6
	%	128,7	131,2	118,9	117,0			

	самозабезпечення							
Яйця, шт.	Виробництво	314	181	345	331	104	264	130,7
	Споживання	272	166	272	283	96,1	226	120,0
	% самозабезпечення	115	109	126,8	117,0			
Риба і рибопродукти	Виробництво	7,9	7,2	5,2	23,4	22,6	18	28,8
	Споживання	17,5	8,4	15	20	75,0	16	93,8
	% самозабезпечення	45,1	85,7	34,7	117,0			
Хлібні продукти	Виробництво	827	674	820	123	667	105	117
	Споживання	141	125	112	105	106	90	124,4
	% самозабезпечення	586	539	732	117			
Цукор	Виробництво	63	47	28	44	73,7	35	80,0
	Споживання	50	37	38	38	100	30,4	125,0
	% самозабезпечення	126,0	127,0	73,7	117,0			
Олія	Виробництво	14,6	20,5	60,7	18,7	324	15,0	404,6
	Споживання	11,6	9,4	15,4	16	96,2	12,8	120,3
	% самозабезпечення	125,8	218,0	394,1	117,0			
Картопля	Виробництво	322	403	427	122	127	98	124,5
	Споживання	131	135	133	122	109	97,6	125,0
	% самозабезпечення	245	298	321	100	117		
Овочі та баштанні	Виробництво	322	403	181	185	98	126	143,6
	Споживання	102	102	137	158	87	126	108,7
	% самозабезпечення	315,7	395,1	132,1	117,0			
Плоди, ягоди та виноград	Виробництво	56	30	35	98	35,6	79	44,3
	Споживання	47	29	26	84	31,0	67	38,8
	% самозабезпечення	119,1	103,4	134,6	117,0			

Завдання 7

Проаналізуйте Методику визначення основних індикаторів продовольчої безпеки, визначену постановою Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 р. «Деякі питання продовольчої безпеки», і зробіть висновки щодо сучасного стану забезпечення продовольчої безпеки та відповідності її стану міжнародним стандартам за одним з індикаторів (на вибір):

- 1) добова енергетична цінність раціону людини;
- 2) забезпечення раціону людини основними видами продуктів;
- 3) достатність запасів зерна у державних ресурсах;
- 4) економічна доступність продуктів;
- 5) диференціація вартості харчування за соціальними групами;

- 6) ємність внутрішнього ринку окремих продуктів;
- 7) продовольча незалежність за окремим продуктом.

Визначте основні правові проблеми чи колізії у сфері забезпечення продовольчої безпеки держави відповідно до міжнародних стандартів.

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Деякі питання продовольчої безпеки: постанова КМУ від 5 грудня 2007 р. № 1379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-%D0%BF#Text>

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 р., № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>

Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах і енергії: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.09.2017 р. № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-17#Text>

Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (кер. авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид ун-т ім Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: моногр. / за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Харків: «ФОП Шевченко С.О.», 2013. 326 с.

Гребенюк М. Правовий аспект співвідношення понять “продовольча незалежність” та “продовольча безпека”. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 5. С. 35–38.

Залізнюк В. П. Оцінка індикаторів продовольчої безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 2. С.128-133. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2019/22.pdf

Курман Т.В. Агробізнес та продовольча безпека: загрози та проблеми правового забезпечення в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 148-154.

Курман Т.В. Право продовольчої безпеки: еволюція та перспективи розвитку. *Юридичний наук. електронний журнал*. 2023. № 10. С. 263-265.

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Tetiana V. Kurman, Oleksandr V., Oksana M. Tuieva. The legal foundations of food safety as a means of providing public health in globalization. *Wiadomości Lekarskie*. 2019, tom LXXII, nr 12 cz. II. p. 2626-2630.

Коваленко Т.О. Поняття, ознаки та критерії продовольчої безпеки за законодавством України та інших держав. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/747050.pdf>

Кондратенко Д.Ю. Продовольство як зброя: правові засади забезпечення продовольчої безпеки в Україні в умовах воєнного стану. *Право та інновації*. Харків: НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України 2024. №2. С.53-61.

Курман Т.В. Щодо поняття та ознак продовольчої безпеки. *Науковий вісник Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України*: Серія «Право». Част. 1 / Ред. кол.: Д.О. Мельничук (гол.) та ін. К.: Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, 2011. Вип. 167. Ч. I. С. 121-128.

Курман Т.В. Поняття, ознаки, основні категорії та принципи продовольчої безпеки України *Правові засади екологічної та продовольчої безпеки: проблеми імплементації міжнародних стандартів*: матер. Дискусійної панелі Першого Харк. міжнар. юрид. форуму «Право та проблеми сталого розвитку в глобалізованому світі» (м. Харків, 3-6 жовт. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 87-103.

Правові засади екологічної та продовольчої безпеки: проблеми імплементації міжнародних стандартів: матер. Дискус. панелі Першого Харк. міжнар. юрид. форуму «Право та проблеми сталого розвитку в глобалізованому світі» (м. Харків, 3-6 жовтня 2017 р.). Харків: Право, 2017. 104 с.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Продовольча безпека в умовах сучасних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти: зб. матеріалів та тез доповідей учасників Дискусійної панелі VI Харківського міжнародного юридичного форуму (м. Харків, 07 жовтня 2022 р.) / за ред. Т. В. Курман, В. П. Станіславського. Харків: Юрайт, 2022. 128 с.

Tetiana V. Kurman, Oleksandr V. Kurman, Oksana M. Tuieva. The legal foundations of food safety as a means of providing public health in globalization. *Wiadomości Lekarskie*. 2019, tom LXXII, nr 12 cz. II. p. 2626-2630. (DOI: 10.36740/WLek201912239).

Tetiana Kurman, Liudmyla Leiba, Oksana Tuieva. The Legal Foundations of Organic Agriculture as a Means of Security of Public Health. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. № 2 (№ 14). P.167-175.

Тема 3. Міжнародно-правове забезпечення глобальної продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Глобальна продовольча криза: передумови і наслідки.
2. Всесвітня продовольча безпека та чинники, що її формують. Римська декларація «Про всесвітню продовольчу безпеку».
3. Оцінка стану продовольчої безпеки у світі. Глобальний індекс продовольчої безпеки, його структура (Global Food Security Index, GFSI). Глобальний індекс голоду. (Global Hunger Index): показники для вимірювання, оцінка характеру голоду.
4. Система заходів забезпечення продовольчої безпеки.

Завдання 1

Проаналізуйте місце України за останні 9 років у рейтингу Глобальної продовольчої безпеки за Глобальним індексом продовольчої безпеки. Які чинники впливають на позиції України в Глобальному індексі продовольчої безпеки? Зазначте слабкі та сильні сторони України у забезпеченні продовольчої безпеки.

Завдання 2

За допомогою викладача розділіться на групи по 2-3 студенти. Визначте і класифікуйте загрози світовій продовольчій безпеці у сучасних умовах (кліматичні, демографічні, урбаністичні, військові та ін.). Завдання для кожної групи:

1) обрати один вид загроз для світової продовольчої безпеки;

2) запропонувати власне бачення способів їх подолання на міжнародному та національному рівнях.

Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання 3

Підготуйте презентацію на одну із запропонованих тем:

1) «Grain from Ukraine».

2) Глобальна продовольча криза: міжнародно-правові підходи запобігання та подолання.

3) Всесвітнє сховище «судного дня» (*Svalbard Global Seed Vault*): міжнародно-правові аспекти.

4) Історія становлення та перспективи розвитку продовольчих банків: компаративістський підхід.

Презентація має містити не менше 10 слайдів.

Підготуйте 2-3 питання до колег за темою вашого виступу.

Список нормативно-правових актів та літератури

Всесвітня декларація про ліквідацію голоду та недоїдання
від 06.11.1974 р. URL:
https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/hunger.shtml

Декларація Всесвітнього саміту з продовольчої безпеки від 2009 року, прийнята на Всесвітньому саміті з продовольчої безпеки (Рим, 16–18 листопада 2009 р.). URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summit2009.shtml
[declaration](#)

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (керівниця авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: моногр. / О.М. Батигіна, В.П. Жушман, В.М. Корнієнко та ін.; за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Харків: ФОП Шевченко С.О., 2013. 326 с.

Волченко Н.В., Курило О.М. Міжнародно-правові засоби захисту права на продовольство та їх релевантність за поточних кліматичних змін. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №2. С.183-186.

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Кучечук Л.В. Світова продовольча безпека: тенденції та виклики. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна*. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Вип. 16. 2022. С. 34-40. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-16-04>.

Лісова Т. В. Якісний стан земель – основа продовольчої безпеки держави. Продовольча безпека в умовах глобальних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти: збірка матер. та тез доповідей учасників дискусійної панелі VI Харківського міжнародного юридичного форуму. (м. Харків, 7 жовтня 2022 р.). Харків, 2022. С. 69 – 71.

Максіменцева Н. Міжнародно-правовий механізм забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізаційних викликів. *Публічне право*. № 1 (49) (2023). С.48-56.

Новіков Є.Ю. Забезпечення глобальної продовольчої безпеки в умовах прискорених кліматичних змін. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64963/22-Novikov.pdf?sequence=1>

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань

08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Правові засади екологічної та продовольчої безпеки: проблеми імплементації міжнародних стандартів: матер. Дискус. панелі Першого Харк. міжнар. юрид. форуму «Право та проблеми сталого розвитку в глобалізованому світі» (м. Харків, 3-6 жовтня 2017 р.). Харків: Право, 2017. 104 с.

Продовольча безпека в умовах сучасних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти: зб. матеріалів та тез доповідей учасників Дискусійної панелі VI Харківського міжнар. юрид. форуму (м. Харків, 07 жовтня 2022 р.) / за ред. Т.В. Курман, В.П. Станіславського. Харків: Юрайт, 2022. 111 с.

Родінова Н.Л., Дергач А.В., Гудзь Г.О. Світова продовольча криза як наслідок російсько-української війни. *Економіка та суспільство*. Вип. 40. 2022. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-25>

Туєва О.М. Окремі правові аспекти моніторингу та оцінки стану забезпечення продовольчої безпеки. *Право та інновації*. Харків: НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України 2024. №2. С.125-130.

Global Food Security Index. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index>
Global Hunger Index. // <https://www.globalhungerindex.org>

Тема 4. Універсальні та спеціалізовані міжнародні організації як суб'єкти забезпечення міжнародної продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Поняття інституційно-функціонального забезпечення міжнародної продовольчої безпеки.
2. Класифікація інституцій забезпечення міжнародної продовольчої безпеки.
3. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки у рамках ООН та її спеціалізованих установ.
4. Міжнародні фінансові організації та їх роль у забезпеченні продовольчої безпеки.

Завдання 1

Складіть схему інституційної основи забезпечення глобальної продовольчої безпеки із зазначенням рівнів, функцій та компетенції міжнародних організацій.

Завдання 2

Розташуйте у правильній відповідності функції міжнародних організацій:

1. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО);	а) міжнародна організація, метою якої є розробка системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за їх дотриманням;
2. Всесвітня продовольча програма (ВПП);	б) організація, яка очолює міжнародні зусилля у поліпшенні харчування і боротьбі з голодом;
3. Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку; (МФСР)	в) організація не кредитує конкретні проекти, а надає фінансову допомогу державам-членам, які перебувають у кризовому становищі з метою відновлення економічної стабільності;
4. Міжнародний валютний фонд; (МВФ)	г) гуманітарна організація ООН, яка надає продовольчу допомогу найуразливішій частині населення в найкритичніші моменти життя;
5. Європейський банк реконструкції та розвитку; (ЄБРР)	д) міжнародна фінансова організація, яка здійснює фінансування інвестиційних проектів розвитку в приватному та державному секторах, надає технічну допомогу;
6. Світовий банк;	е) організація, яка сприяє і
7. Світова організація торгівлі. (СОТ)	

	надає рекомендації щодо здійснення національних та міжнародних дій із збереження природних ресурсів та застосування удосконалених методів сільськогосподарського виробництва; є) одна з найбільших кредитно-фінансових установ, до складу якої входить Міжнародний банк реконструкції та розвитку й Міжнародна асоціація розвитку; ж) Міжнародна організація метою якої є надання продовольчої допомоги країнам, які мають низький економічний рівень розвитку або потерпали від стихійного лиха. з) організація, яка збирає, аналізує, тлумачить і поширює інформацію, яка стосується харчування, продовольства і сільського господарства; і) кредитно-фінансова організація, яка надає пряме фінансування у вигляді позик і грантів, для реалізації проектів і програм з удосконалення виробництва продовольства в країнах-членах
--	--

Завдання 3

У зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України з'явилася загроза світовій продовольчій безпеці.

Наведіть наявні та потенційні наслідки військової агресії РФ на стан і рівень глобальної продовольчої безпеки. Які міжнародні інституції вжили заходів та яких конкретно щодо вирішення цієї проблеми?

Завдання 4

Подивіться відео *Mission: Keep soil alive!* і проаналізуйте, яким чином міжнародні організації впливають на вирішення зазначеної проблеми. Поміркуйте, яким чином ФАО впливає на національне законодавство України та інших країн світу, яка мета діяльності ФАО.

<https://youtu.be/M-ZlrNg0BjI?si=XyyFVVAbbf8KzN7D>

Завдання 5

Ознайомтесь із діяльністю Міжнародного фонду сільськогосподарського розвитку (IFAD) та наведіть аргументи головного слогану Фонду: «*Why rural people?*» Зазначте власні аргументи щодо важливості слогану на прикладі України. Оберіть один з проєктів або місій Фонду для країн світу і прокоментуйте діяльність із зазначенням прикладів.

<https://www.ifad.org/en/investing-in-rural-people>

Завдання 6

Підготуйте презентацію на одну із запропонованих тем:

- 1) Ініціативи та можливості Міжнародного фонду сільськогосподарського розвитку.
- 2) Діяльність Всесвітньої продовольчої програми у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки.
- 3) Що означає девіз ФАО «Нульовий голод»?

Презентація має містити не менше 10 слайдів.

Підготуйте 2-3 питання до колег за темою вашого виступу.

Список нормативно-правових актів
та літератури

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (керівниця авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: моногр. / О.М. Батигіна, В.П. Жушман, В.М. Корнієнко та ін.; за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Харків: ФОП Шевченко С.О., 2013. 326 с.

Глушченко С.І. Окремі аспекти міжнародно-правового регулювання сільського господарства для забезпечення продовольчої безпеки під час війни в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. №8. 2022. С. 563-566. URL: http://lsei.org.ua/8_2022/128.pdf

Загроза продовольчій безпеці світу. *Мінагрополітики*. 23 листопада 2023 р., URL: <https://mfa.gov.ua/zagroza-prodovolchij-bezpeci-svitu>

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: Закон України від 03.06.1992 р. №2402-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text>

Статут Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН від 18.10.1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c17#Text.

Цвайг Х.І. Роль Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (ФАО) у забезпеченні світової продовольчої безпеки. *Наук. вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. №1. 2010. С.265-271. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/library/visnyky/nvse/01_2010/chispb.pdf

Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>

Офіційний веб-портал Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО). URL: <https://www.fao.org/home/en>

Сайт Всесвітньої продовольчої програми (ВПП). URL: <https://www.wfp.org/>

Міжнародний Фонд Сільськогосподарського Розвитку. Офіційний сайт: <http://www.ifad.org>

Організація Об'єднаних Націй URL: <https://www.un.org/en/>

Тема 5. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки в рамках Світової Організації Торгівлі

Питання для обговорення

1. Міжнародна торгівля як засіб забезпечення глобальної продовольчої безпеки.
2. Світова організація торгівлі (World Trade Organization, WTO): історія створення, діяльність, функції, основні цілі та роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки.
3. Угода СОТ «Про технічні бар'єри в торгівлі».
4. Угода СОТ «Про санітарні та фітосанітарні заходи».
5. Угода СОТ «Про сільське господарство» в системі права СОТ (*Зелена скринька, Жовта скринька, Блакитна скринька*).

Завдання 1

Україна подала позов проти Угорщини до СОТ щодо торгових обмежень стосовно сільськогосподарської продукції. У позовній заяві було зазначено про порушення прав та національних інтересів України в торговельно-економічній сфері в рамках СОТ через невизнання Угорщиною сертифікатів відповідності сільськогосподарської продукції. Угорщиною було застосовано процедуру оцінки відповідності таким чином, що

умови доступу до ринку українських товаровиробників були не однаковими, дискримінаційними для України.

Якими угодами регулюється торгівля між учасниками СОТ? Який порядок врегулювання спорів в рамках СОТ? Визначте строки, етапи розгляду спорів у СОТ та наслідки для країни, що є стороною спору.

Завдання 2

Ознайомтеся з положеннями Закону України від 24.06.2004 р. «Про державну підтримку сільського господарства України». Складіть таблицю видів державної підтримки національних аграрних товаровиробників. Підготуйтеся до усної відповіді на питання: *який вид державної підтримки, на вашу думку, є найбільш ефективним для забезпечення продовольчої безпеки держави? Як визначені Законом заходи державної підтримки сільського господарства співвідносяться із вимогами передбаченими угодою СОТ «Про сільське господарство»? Які заходи державної підтримки не передбачені Законом могли б позитивно вплинути на стан продовольчої безпеки України?*

Завдання 3

Ознайомтеся із організаційною структурою СОТ і надайте характеристику кожній ланці із зазначенням повноважень та функцій які вони виконують.

Завдання 4

Ознайомтеся з положеннями Угоди СОТ «Про сільське господарство». Розташуйте запропоновані заходи державної підтримки по відповідних «скриньках».

Жовта	Блакитна	Зелена

Державні виплати на розвиток депресивних сільських регіонів; пільговий кредитний режим для аграрних товаровиробників; дотації на наукові дослідження у рослинництві та тваринництві; фінансування страхування врожаїв; списання

боргів; фінансування заходів з охорони навколишнього природного середовища; дотації за скорочення посівних площ; адміністративне регулювання цін на сільськогосподарську продукцію; фінансування заходів із контролю за безпечністю сільськогосподарської продукції; бюджетне фінансування заходів, спрямованих на обмеження перевиробництва окремих видів сільськогосподарської продукції; часткове списання лізингових платежів; фінансування ветеринарних та фітосанітарних заходів; звільнення від оподаткування; позабюджетне фінансування аграрних товаровиробників; державні дотації на утримання соціальних та інфраструктурних об'єктів у сільській місцевості.

Завдання 5

Підготуйте презентацію на одну із запропонованих тем:

1) Державні запаси для цілей продовольчої безпеки членів СОТ.

2) Дохійський раунд переговорів СОТ: питання сільського господарства.

3) Основоположні принципи функціонування СОТ: передумови та перспективи розвитку.

4) СОТ та правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції в Україні

5) СОТ і продовольча безпека: міжнародно-правові аспекти.

Презентація має містити не менше 10 слайдів.

Підготуйте 2-3 питання до колег за темою вашого виступу.

Список нормативно - правових актів та літератури

Багатостороння угода від 20.06.2000 р. «Угода про технічні бар'єри в зоні вільної торгівлі». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU00048t>

Домовленість про правила та процедури вирішення спорів: Додаток 2 до Угоди про заснування Світової організації торгівлі від 15.04.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_019#Text

Про технічні бар'єри у торгівлі, Про сільське господарство, Про санітарні та фітосанітарні заходи: Угоди СОТ від 15 квітня 1994р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_008#Text

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (керівниця авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: моногр. / О.М. Батигіна, В.П. Жушман, В.М. Корнієнко та ін.; за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Харків: ФОП Шевченко С.О., 2013. 326 с.

Гончар Д.Р. Роль та місце СОТ у регулюванні торговельних відносин між країнами на сучасному етапі розвитку міжнародної торгівлі: матер. Норвезько-Української конференції, присвяч. діяльності Ф. Нансена в Україні у 1921–1922 р.р., (Харків, 10–11 жовт. 2019 р.) / Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна; Посольство Норвегії в Україні. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2019. URL: http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/14971/2/Honchar_tezy%20%281%29%20%282%29.pdf

Духневич А. В. Світова організація торгівлі (СОТ) – основа правової системи міжнародної торгівлі. *Часопис Академії адвокатури України*. 2010. № 3. С. 1–5.

Духневич А.В. Механізм врегулювання суперечок в рамках СОТ. *Наук. вісник Ужгородського ун-ту*. Вип. 15. 2011. С. 106–109. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17408/1/MEXANIZM%20ВРЕГУЛЮВАННЯ%20СУПЕРЕЧОК%20В%20РАМКАХ%20СОТ.pdf>

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Полухович Л.І. Правове забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації в Україні у контексті вимог СОТ: моногр. Київ: Вид-ць О.М.Ешке, 2014. 208 с.

Переговори Дохійського раунду СОТ: питання, які стосуються сільського господарства. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2012/trade_policy/28.03.2013_presentations/0000019100-DohaRoundPaper.pdf

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань

08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Тема 6. Правові засади гарантування продовольчої безпеки в ЄС. Спільна аграрна політика ЄС.

(тема на самостійне опрацювання)

Питання для обговорення

1. Законодавство ЄС у сфері гарантування продовольчої безпеки.
2. Принципи продовольчого права ЄС.
3. Інституції Європейського Союзу у сфері забезпечення продовольчої безпеки.
4. Спільна аграрна політика: основні етапи, цілі та напрями.

Завдання 1

Визначте завдання, які покладені на Європейське агентство з безпечності харчових продуктів:

а) розгляд спорів між торговими агентами, які виникають з приводу якості та безпеки харчових продуктів;

б) розробка і надання зацікавленим сторонам наукових висновків з питань, що стосуються безпечності харчових продуктів і кормів;

в) фінансування розробки стандартів та методик з безпеки харчових продуктів та харчових добавок;

г) здійснення рандомного контролю діяльності виробників харчових продуктів держав-членів щодо безпечності харчових продуктів;

г) розробка єдиних методологій збору та аналізу даних, що стосується моніторингу ризиків, які виникають і можуть здійснити прямий або опосередкований вплив на ефективність функціонування безпеки продуктів харчування і кормів;

д) надання громадськості зрозумілої, надійної та об'єктивної інформації щодо безпечності харчових продуктів;

е) здійснення оцінки ризиків – надання наукових, незалежних, актуальних рекомендацій щодо питань, що стосуються безпеки продуктів харчування і кормів, здоров'я і добробуту тварин, належного стану рослин, харчування населення та екологічних проблем, у тих аспектах, які відносяться до продовольчої безпеки.

Завдання 2

Проаналізуйте періодизацію розвитку Спільної аграрної політики (САП) ЄС. Визначте значення САП ЄС для розвитку інтеграції ЄС та формування спільного ринку сільськогосподарської продукції.

Завдання 3

За допомогою інтернет-джерел підготуйте відповіді на наступні питання:

- *Що являє собою Спільна аграрна політика ЄС?*
- *Коли вона виникла і які етапи пройшла у своєму розвитку?*
- *Якими є її цілі?*
- *Стовпи САП.*
- *Чи є гарантування продовольчої безпеки метою САП ЄС?*
- *Які акти законодавства ЄС врегульовують відносини у сфері забезпечення продовольчої безпеки?*
- *Які законодавчі акти у цій сфері прийнято в окремих державах-членах ЄС?*
- *В яких напрямках має відбуватися адаптація чинного законодавства України до вимог права ЄС щодо державної аграрної політики?*

Завдання 4

Підготуйте презентацію на одну із запропонованих тем:

- 1) Глобальна та регіональна політика у сфері забезпечення продовольчої безпеки: співвідношення і нормативне забезпечення.
- 2) Продовольча політика ЄС як складова САП.

- 3) Етапи та основні засади реформи МакШеррі.
- 4) Програма реформування Спільної аграрної політики "Agenda 2000".
- 5) Програма розвитку Спільної аграрної політики - "Health Check" 2008.

Список нормативно-правових актів та літератури

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (кер. авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид ун-т ім Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: моногр. / О.М. Батигіна, В.П. Жушман, В.М. Корнієнко та ін.; за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Харків: ФОП Шевченко С.О., 2013. 326 с.

Бородіна О. М. Убезпечення сільського розвитку життя: європейська політика, орієнтири для України. *Економіка АПК*. 2020. № 2. С. 20-33.

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Мостова А.Д. Стратегії продовольчої безпеки країн ЄС. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. Серія «Економічні науки». № 2. 2019. С.327-338.

Нова Спільна сільськогосподарська політика ЄС на 2023-2027 роки. URL: <https://ukragroconsult.com/news/nova-spilna-silskogospodarska-polityka-yes-na-2023-2027-roky/>

Петренко Н. Періодизація розвитку Спільної аграрної Спільної аграрної політики ЄС. *Юридичний вісник*. Вип. 4. 2018. С.106-114. URL: <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/518>.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М.

Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Прядко А. Правовий статус Європейського органу з безпеки харчових продуктів. *Журнал Європейського і порівняльного права*. Вип. 3. 2016. С. 73-86. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pravo/article/viewFile/2980/2673>.

Спільна аграрна політика ЄС і завдання України в контексті євроінтеграції (план наближення політик і гармонізації законодавства). Київ, 2022. URL: http://www.aau.org.ua/media/publications/1894/files/CAP_2023_02_10_12_36_02_818740.pdf

Тема 7. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки у зонах військових конфліктів та стихійних лих.

(тема на самостійне опрацювання)

1. Система колективної продовольчої безпеки. Поняття та основи міжнародного гуманітарного права.
2. Міжнародно-правове співробітництво держав у забезпеченні продовольчої безпеки у зонах військових конфліктів. Голод як заборонений спосіб ведення війни.
3. Організаційно-правові засади міжнародного співробітництва держав у захисті від стихійних лих, природних та техногенних катастроф. Діяльність ООН, регіональних та міжнародних неурядових організацій з правового регулювання захисту від стихійних лих та техногенних катастроф.
4. Міжнародно-правове регулювання наслідків пандемії COVID-19.
5. Комітет з всесвітньої продовольчої безпеки (КВПБ): правові основи діяльності.
6. Діяльність ФАО у сприянні забезпечення продовольчої безпеки країн у стані збройних конфліктів та стихійних лих.
7. Контроль за додержанням міжнародного гуманітарного права. Контрольна діяльність представників держав,

Міжнародної комісії з установлення фактів, Державно-покровительок, Міжнародного комітету Червоного Хреста.

Завдання 1

Що таке «Нульовий голод»? Ознайомся із *ACTIVITY BOOK* за посиланням організації ФАО <https://www.fao.org/documents/card/ru/c/I9420EN>

Проаналізуйте основні напрями подолання голоду і на прикладі країн, де відбуваються збройні конфлікти сучасності, визначте, які заходи та яким чином впроваджуються наразі країнами та міжнародними організаціями задля вирішення питання «нульового голоду».

Завдання 2

Проаналізуйте законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють відносини із забезпечення продовольчої безпеки під час дії воєнного стану в Україні. Наведіть перелік таких актів. Визначте стан і характер правового забезпечення, а також перелік заходів державної підтримки у вказаній сфері.

Завдання 3

Підготуйте презентацію на одну із запропонованих тем:

- 1) Особливості правового забезпечення міжнародної продовольчої безпеки в умовах пандемії Covid-19.
- 2) Шляхи розв'язання продовольчих криз і попередження продовольчих загроз в умовах збройних конфліктів: міжнародно-правовий та національно-правовий аспекти і досвід.

Список нормативно - правових актів та літератури

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 03.24.2022 р. № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>

Про внесення змін до деяких законів України щодо безперебійного виробництва та постачання сільськогосподарської продукції під час воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 р. № 2246-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-20#Text>

Про затвердження плану заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 р. № 327-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2022-%D1%80#Text>

Григор'єва Х.А. Продовольча безпека України: удосконалення законодавства в умовах воєнних, євроінтеграційних та екологічних викликів: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. 228 с.

Кондратенко Д.Ю. Продовольство як зброя: Правові засади забезпечення продовольчої безпеки в Україні в умовах воєнного стану. *Право та інновації*. Харків: НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України 2024. №2. С.53-61.

Кулинич П.Ф. Продовольча безпека України та світу в умовах збройних конфліктів: шляхи вдосконалення правового забезпечення. *Продовольча та екологічна безпека у воєнний і післявоєнний часи: правові виклики для України та світу: тези доповідей учасників Міжн. наук.-практ. онлайн/офлайн конференції* (м. Київ, 16 вересня 2022 р.). Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2022. С. 34–36.

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Курман Т.В. Агробізнес та продовольча безпека: загрози та проблеми правового забезпечення в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 148-154.

Курман Т. В. Продовольча безпека: проблеми правового забезпечення в умовах глобалізації і воєнного стану. *Продовольча безпека в умовах сучасних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти*: зб. матер. та тез доп. учасн. Дискусійної панелі VI Харківського міжнародного юридичного форуму (м. Харків, 07 жовтня 2022 р.) / за ред. Т. В. Курман, В. П. Станіславського. Харків: Юрайт, 2022. С. 64–68

Максіменцева Н. Міжнародно-правовий механізм забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізаційних викликів. *Публічне право*. № 1 (49) (2023). С.48-56.

Покальчук М.Ю. Проблеми правового регулювання продовольчої безпеки України в контексті пандемії COVID-19. *Вісник Харківськ. націон. ун-ту ім. В.Н. Каразіна*, Серія «Право», 32 (2021) URL: <https://periodicals.karazin.ua/law>

Покальчук М.Ю. Правові питання забезпечення продовольчої безпеки України в умовах воєнного стану / *Продовольча та екологічна безпека у воєнний і післявоєнний часи: правові виклики для України та світу*: тези доповідей учасників Міжнародної науково - практичної онлайн/офлайн конференції (м. Київ, 16 вересня 2022 р.). Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2022. 299 с.

Покальчук М.Ю. До питання про забезпечення продовольчої безпеки в Україні. *Продовольча безпека в умовах сучасних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти*: зб. матеріалів та тез доп. учасників Дискусійної панелі VI Харківського міжнар. юрид. форуму (м. Харків, 07 жовтня 2022 р.) / за ред. Т.В. Курман, В.П. Станіславського, Харків: Юрайт, 2022. 110 с.

Право продовольчої безпеки: навч. посібн. / Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків: Юрайт, 2021, 92 с.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Продовольча безпека в умовах сучасних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти: зб. матеріалів та тез доповідей учасників Дискусійної панелі VI Харківського міжнар. юрид. форуму (м. Харків, 07 жовтня 2022 р.) / за ред. Т.В. Курман, В.П. Станіславського. Харків: Юрайт, 2022. 111 с.

Сурілова О.О. Продовольча безпека в умовах пандемії. *Наукові праці НУ «ОЮА»*. 2021. Т.28. С. 117-123.

Харитоновна Т.Є., Григор'єва Х.А. Продовольча безпека в умовах воєнних конфліктів сучасності: правовий досвід іноземних держав. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2/23. С. 287-291.

Шелудько Л. Значення розвитку продовольчих банків для продовольчої безпеки в Україні. *Галицький економ. вісник*. № 6 (61) 2019. С. 46-55.
https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.06

Тема 8. Міжнародно-правові засади сталого розвитку агросфери як передумова забезпечення продовольчої безпеки
(тема на самостійне опрацювання)

1. Історія формування стратегії сталого розвитку.
2. Україна як гарант глобальної продовольчої безпеки.
3. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 р.»: Цілі сталого розвитку.
4. Політика сталого розвитку на засадах зеленої економіки.
5. Заходи забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва: поняття, класифікація, правові основи.

Завдання 1

Розділіться на групи по 2-3 особи. Для кожної групи оберіть окремий вид заходів забезпечення сталого розвитку сучасного аграрного виробництва:

- організаційно-правові;
- виробничо-господарські;
- еколого-економічні;
- освітнясько-виховні;
- інформаційні;
- соціально-етичні;
- ваш варіант.

Завдання для кожної групи: навести переконливі аргументи (не менше 3) на користь використання даного виду заходів в досягненні Глобальних цілей сталого розвитку.

Завдання 2

Дайте визначення терміну “сталий розвиток” і проаналізуйте його зміст. Складіть схему взаємозв'язку складових сталого розвитку аграрного виробництва. Деталізуйте кожен з компонентів.

Завдання 3

Ознайомтеся з Глобальними цілями сталого розвитку, затвердженими ООН у 2015 р. Як ви розумієте ціль № 2 «подолання голоду»? Чи не є вона тотожною з ціллю № 1 «подолання бідності»? Які з інших перелічених ЦСР пов'язані з ціллю № 2? Складіть схему взаємозв'язків проголошених ЦСР з ціллю № 2 «подолання голоду».

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ Сталого Розвитку

Завдання 4

За допомогою викладача розділіться на групи по 3-5 студентів. Ознайомтеся зі стратегічними цілями державної аграрної політики, закріпленими у Законі України від 18 жовтня 2005 р. «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року». Завдання для кожної групи:

- 1) обрати одну стратегічну ціль із вказаного Закону для дослідження;
- 2) з'ясувати її зв'язок з Глобальними цілями сталого розвитку, зокрема з такою, як подолання голоду;
- 3) дослідити систему законодавчих заходів, спрямованих на досягнення обраної групою цілі, та визначити їх ефективність/неефективність;
- 4) розробити пропозиції щодо найбільш ефективних шляхів досягнення обраної групою цілі державної аграрної політики.

Завдання 5

Підготуйте презентацію на одну із запропонованих тем:

- 1) Маракеський процес зі сталого споживання та виробництва.
- 2) Європейська зелена угода (EU Green Deal).
- 3) Стратегія «*From Farm to Fork*» в аспекті досягнення Глобальної цілі сталого розвитку №2 «Подолання голоду».

Презентація має містити не менше 10 слайдів.

Підготуйте 2-3 питання до колег за темою вашого виступу.

Список нормативно-правових актів та літератури

Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року:
Указ Президента України від 30.09.2019 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

Резолюція ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року», прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 р. URL:
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/about/development-agenda/>

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (керівниця авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид ун-т ім Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В Курман. Харків: Юрайт, 2022. 576 с.

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: монографія / О. М. Батигіна, В. М. Жушман, В. М. Корнієнко та ін.; за ред. В. Ю. Уркевича та М. В. Шульги. Харків: Право, 2013. 326 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/3811/1/Prodovolcha_bezpeka_2013.pdf

Курман Т.В. Сталий розвиток сільськогосподарського виробництва: проблеми правового забезпечення: моногр. Харків: Юрайт, 2018 р. 376 с.

Курман Т.В. Теоретико-правові засади органічного сільського господарства в умовах забезпечення сталого розвитку. *Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні*: колект. моногр. / відп. ред.: Т.Є. Харитоновна, І.І. Каракаш. Одеса: Вид. Дім «Гельветика», 2018. С. 357-383.

Курман Т.В. Регіональна аграрна політика у забезпеченні сталого розвитку сільськогосподарсько-го виробництва: правові питання. *Порівняльно-аналітичне право*: електронне наук. фахове видання. 2018. № 5. С. 183-186.

Право продовольчої безпеки: навч. посібн. / Т.В. Курман, О.М. Туєва, Харків, Юрайт, 2021, 92 с.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Цілі сталого розвитку та Україна: національна доповідь (2017). URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>

Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні. URL:
<https://ukraine.un.org/uk/sdgs>

Тема 9. Міжнародно-правове регулювання якості та безпечності сільськогосподарської продукції як основи забезпечення продовольчої безпеки.

1. Поняття якості та безпечності продуктів харчування.
2. Неякісні, небезпечні та непридатні харчові продукти
3. Інституції Європейського Союзу у сфері забезпечення якості та безпеки харчової продукції. Бюро з питань ветеринарії та харчової продукції (FVO). Європейське агентство з безпечності харчових продуктів (EFSA).
4. Міжнародно-правове регулювання у сфері забезпечення якості та безпечності харчової продукції.
5. Кодекс Аліментаріус (Codex Alimentarius) як джерело міжнародного права продовольчої безпеки
6. Біла книга ЄС щодо безпеки харчових продуктів.
7. Загальні правові засади стандартизації, сертифікації та маркування харчових продуктів в ЄС.
8. Правові засади впровадження системи безпечності харчових продуктів НАССР.
9. Правове регулювання здійснення контролю у сфері безпечності харчових продуктів.

Завдання 1

Розташуйте відповідно до приналежності показники якості та безпеки харчових продуктів

А. Показник якості	1. Смак
	2. Вміст ГМО
	3. Тривалість зберігання
В. Показник безпеки	4. Аромат
	5. Вміст механічних домішок
	6. Залишки діючих речовин ветеринарних препаратів у тваринній продукції
	7. Цукровість
	8. Вміст харчових добавок
	9. Колір

	10. Барвники
	11. Транспортбельність
	12. Консистенція
	13. Вміст жиру
	14. Вологість
	15. Вміст патогенних та/або шкідливих організмів
	16. Вміст нітратів та нітритів
	17. Вміст мікроелементів
	18. Кислотність
	19. Залишки гормонів та антибіотиків у продукції тваринного походження
	20. Енергетична цінність

Завдання 2

Проаналізуйте Регламент про загальні принципи та вимоги законодавства про продукти харчування, заснування Європейського органу з безпеки харчових продуктів і процедури в сфері безпечності продуктів харчування – *Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety.*

Визначте, які критерії безпечності ним встановлюються.

Завдання 3

Проаналізуйте Регламент про офіційний контроль та іншу офіційні заходи для забезпечення дотримання законодавства про продукти харчування і корми, правила про здоров'я і добробут тварин, здоров'я рослин і засоби захисту рослин – *Regulation (EU) 2017/625 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on official controls and other official activities performed to ensure the application of food and feed law, rules on animal health and welfare, plant health and plant protection products.*

Визначте, на яких етапах відбувається контроль та які правила щодо безпечності та належної якості продуктів харчування встановлено, а також, які методи контролю використовуються.

Завдання 4

Ознайомтесь із наведеними нижче Регламентами та визначте:

- новітні продукти харчування;
- нерелік дозволених продуктів;
- умови маркування;
- процедура нотифікації.

Регламент про новітні продукти харчування харчування – Regulation (EU) 2015/2283 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on novel foods.

Регламент про адміністративні та наукові вимоги стосовно традиційних продуктів харчування з третіх країн – Commission Implementing Regulation (EU) 2017/2468 of 20 December 2017 laying down administrative and scientific requirements concerning traditional foods from third countries in accordance with Regulation (EU) 2015/2283 of the European Parliament and of the Council on novel foods.

Завдання 5

Французьке законодавство містить детальну класифікацію видів хліба та вимоги до їх приготування. Так, відповідно до Декрету №93-1074 від 13 вересня 1993 р. розрізняють декілька видів хліба. від складу та способу виготовлення залежить місце реалізації і класифікація даного виробу. Проаналізуйте нормативний акт за посиланням [Décret n°93-1074 du 13 septembre 1993 pris pour l'application de la loi du 1er août 1905 en ce qui concerne certaines catégories de pains - Légifrance \(legifrance.gouv.fr\)](https://www.legifrance.gouv.fr/affiches/DetailedArticle?id=LEGISLATION_1993_09_13_931074_1) та з'ясуйте вплив European Food Safety Authority на національне законодавство Франції. Віднайдіть різницю у виокремлених видах хліба щодо їх складу та особливості реалізації:

- *pain maison*;
- *pain de tradition française*;
- *pain au levain*.

Завдання 6

Підготуйте доповідь на одну із запропонованих тем:

- 1) Система НАССР як інструмент управління безпечністю харчових продуктів.

- 2) Маркування як засіб забезпечення якості та безпечності харчових продуктів: національний та міжнародно-правовий аспекти.
- 3) Відповідальність за порушення законодавства у сфері якості та безпеки харчових продуктів.
- 4) Кодекс Аліментаріус в системі міжнародного та національного законодавства України.
- 5) Біла Книга – джерело міжнародного права продовольчої безпеки.

Презентація має містити не менше 10 слайдів.

Підготуйте 2-3 питання до колег за темою вашого виступу.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в та літератури

Регламент Європейського Парламенту та Ради ЄС № 2073/2005 "Про мікробіологічні критерії для харчових продуктів" від 15 листопада 2005.

Регламент Європейського Парламенту та Ради ЄС № 1198/2006 "Про Європейський фонд рибного господарства" від 27 липня 2006.

Регламент Європейського Парламенту та Ради ЄС № 1974/2006 "Про визначення правил застосування Регламенту Європейського Парламенту та Ради ЄС № 1698/2005 "Щодо підтримки розвитку села з боку Європейського Сільськогосподарського Фонду Розвитку Села" від 15 грудня 2006.

Директива Ради ЄС № 89/397 "Про офіційний контроль за якістю продуктів" від 14 червня 1989.

Директива Ради ЄС № 90/496 "Про маркування харчової цінності продуктів харчування" від 24 вересня 1990.

Директива Ради ЄС № 91/492 "Про санітарно-гігієнічні вимоги виробництва та продажу на ринку живих моллюсків" від 15 липня 1991.

Директива Ради ЄС № 91/493 "Про санітарно-гігієнічні вимоги до виробництва та продажу на ринку риби та рибних продуктів" від 22 липня 1991.

Директива Ради ЄС № 92/46 "Про встановлення вимог виробництва та розміщення на ринку сирого молока, молока,

підданого термічній обробці та молокопродуктів" від 16 червня 1992.

Директива Ради ЄС № 93/43 "Про гігієну харчових продуктів" від 14 липня 1993.

Директива Ради ЄС № 94/36 "Про барвники, призначені для застосування у їжі" від 30 червня 1994.

Директива Ради ЄС № 94/65 "Про вимоги до виробництва та продажу рубленого м'яса та м'ясних напівфабрикатів" від 14 грудня 1994.

Директива Ради ЄС № 94/62 "Про упаковку та відходи пакування" від 20 грудня 1994.

Директива Ради ЄС № 77/96 "Про постачання дитячих зернових продуктів харчування як продовольчої допомоги" від 19 січня 1996.

Директива Ради ЄС № 98/83 "Щодо якості води, призначеної для споживання людиною" від 3 листопада 1998.

Директива Ради ЄС № 2000/13 "Про наближення законів держав-членів стосовно маркування, презентації та реклами харчових продуктів" від 20 березня 2000.

Директива Ради ЄС № 2000/29 "Щодо запобіжних заходів від проникнення на територію ЄС організмів, які можуть завдати шкоди рослинам або рослинним продуктам та їх розповсюдження на території Співтовариства" від 8 травня 2000.

Директива Комісії №2001/95/ЄС "Про загальну безпеку продукції" від 3 грудня 2001.

Директива Ради ЄС № 2001/111 "Про певні види цукру, призначені для споживання людиною" від 20 грудня 2001.

Директива Ради ЄС № 2001/112 "Про фруктові соки та деякі подібні продукти, призначені для споживання людиною" від 20 грудня 2001.

Директива Ради ЄС № 2002/99 "Про встановлення ветеринарних норм виробництва, обробки, розповсюдження та імпорту продуктів тваринного походження, призначених для споживання людиною" від 16 грудня 2002.

Про інформацію для споживачів щодо харчової продукції: Закон України від 06.12.2018 р. *Відомості Верховної Ради 2019, № 7, ст.41* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#Text>

Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 18.12.2024 р. № 1602-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр#Text>

Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР): наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01.10.2012 р. № 590. *Офіц. вісник України*. 2012. № 81. Ст. 3290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1704-12#Text>

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (керівниця авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. 576 с.

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: монографія / О. М. Батигіна, В. М. Жушман, В. М. Корнієнко та ін.; за ред. В. Ю. Уркевича та М. В. Шульги. Харків: Право, 2013. 326 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/3811/1/Prodovolcha_bezpeka_2013.pdf

Бугера С. Поняття «якість сільськогосподарської продукції»: проблеми правової регламентації. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 9. С. 99-102.

Бугера С.І. Якість сільськогосподарської продукції: проблеми удосконалення вітчизняного законодавства на основі міжнародного досвіду. *Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природо-ресурсних відносин в Україні*: колект. монографія / відп. ред. Т.С. Харитонова, І.І. Каракаш. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2018. С.325.

Брулевич В. В. Безпечність харчових продуктів за законодавством України та Європейського Союзу. *Судова апеляція*. 2016. №2(43). С.78.

Кайдашов В. Проблеми вдосконалення правового регулювання безпечності й якості сільськогосподарської продукції

в умовах інтеграції України до міжнародних спільнот. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 11. С. 116-118.

Оверковська Т. Правове регулювання безпечності продуктів харчування. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С.109-114.

Оверковська Т. Правове забезпечення якості харчових продуктів. *Юридичний наук. електронний журнал*. 2023. №1. С.224-227.

Право продовольчої безпеки: навч. посібн. / Т.В. Курман, О.М. Туєва, Харків, Юрайт, 2021, 92 с.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Тема 10. Міжнародно-правові засади виробництва та обігу органічної продукції та продуктів харчування

Питання для обговорення

1.Екологізація аграрного виробництва як засіб забезпечення продовольчої безпеки.

2.Міжнародна Федерація органічного сільськогосподарського руху (*International Federation of Organic Agriculture Movements(IFOAM)*): історія створення, завдання, принципи діяльності, заходи.

3. Правові засади виробництва та обігу органічної сільськогосподарської продукції та сировини в контексті забезпечення продовольчої безпеки. Галузі органічного виробництва.

4. Особливості правового регулювання виробництва окремих видів органічної сільськогосподарської продукції та сировини.

5. Сертифікація органічного виробництва: національне та

міжнародно-правове регулювання.

6. Правові вимоги щодо маркування органічних продуктів.

Завдання 1

Розділіться на дві групи: «скептиків та прихильників» органічних продуктів харчування. Наведіть переконливі аргументи на користь тверджень про переваги та ризики, пов'язані із органічною харчовою продукцією в аспекті забезпечення продовольчої безпеки.

Завдання 2

Поміркуйте, як часто ви звертаєте увагу на склад та маркування продуктів, які купуєте? Чи зустрічали ви на маркуванні знаки, які доводять органічність харчової продукції?

Які із наведених знаків маркування вказують на те, що дана продукція відповідає вимогам органічного законодавства? Чи відомі вам інші позначення органічної харчової продукції (національні, міжнародні, зарубіжні)?

Чи існує єдиний (уніфікований) світовий логотип органічної продукції?

Завдання 3

Проаналізуйте Регламент про органічне виробництво і маркування органічної продукції – Council Regulation (EC) No 834/2007 of 28 June 2007 on organic production and labelling of organic products та надайте відповідь на наступні питання:

- до яких категорій і галузей органічного виробництва застосовується регламент?
- як регулюється органічне рослинництво?
- які вимоги встановлено до ведення органічного тваринництва?
- що таке перехідний період в органічному виробництві?
- як відбувається сертифікація органічної продукції?
- які умови розміщення логотипу ЄС «органічна продукція»?

Завдання 4

Проаналізуйте Регламент, що визначає детальні правила імплементації Регламенту Ради (ЄС) No834/2007 стосовно умов імпорту органічних продуктів з третіх країн – Commission Regulation (EC) No 1235/2008 of 8 December 2008 laying down detailed rules for implementation of Council Regulation (EC) No 834/2007 as regards the arrangements for imports of organic products from third countries та визначте:

- перелік визнаних третіх країн і визнаних контролюючих органів щодо імпорту органічних продуктів;
- які документи повинна мати продукція при імпорті.

Завдання 5

Ознайомтеся з положеннями:

1. Закону України від 10.07.2018 р. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: *Відомості Верховної Ради 2018. №36. ст.275.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>
2. Постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019р. Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції №970. *Офіц. вісн. України №97. URL: С.22. Ст.3201* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-n#Text>

Визначте: а) загальні вимоги до органічного виробництва; б) вимоги до органічного рослинництва; в) вимоги до органічного тваринництва; г) вимоги до органічного бджільництва; г) вимоги до органічної аквакультури.

Чим на вашу думку зумовлений галузевий підхід до врегулювання відносин із виробництва органічної харчової продукції?

Завдання 6

Складіть послідовну схему алгоритму дій суб'єкта господарювання для отримання ним міжнародного сертифіката на заняття діяльністю із виробництва та обігу органічної продукції.

Завдання 7

Екомаркування ЄС — це всесвітньо відома добровільна схема просування товарів і послуг, які чітко демонструють екологічну досконалість на основі стандартизованих процесів і наукових доказів.

Як працює Екомаркування ЄС, викладено в офіційному Регламенті Європейського Парламенту та Ради. Цим керують Європейська Комісія та держави-члени відповідно до пріоритетів, встановлених у Стратегічному робочому плані для екомаркування ЄС.

Проаналізуйте зазначений документ і надайте відповідь на наступні питання:

1. Що таке екомаркування?
2. Які критерії застосовуються до продуктів екологічного маркування ЄС?
3. Як екомаркування ЄС сприяє економіці замкнутого циклу?
4. Хто відповідає за розробку критеріїв і як це робиться?
5. Як здійснюється моніторинг екомаркування ЄС, щоб запобігти неправомірному використанню?
6. Які типи продуктів на сьогодні отримали екомаркування ЄС?
7. Чи можна українським харчовим продуктам присвоїти екомаркування ЄС?

Завдання 8

Поміркуйте, як часто ви звертаєте увагу на склад продуктів, які купуєте? Чи зустрічали ви знак «Зелений журавлик» в Україні? Чи доводилося вам зустрічати на етикетці продукту попередження про те, що він виготовлений з використанням генетично модифікованих культур? Чи вважаєте ви, що покупець, повинен бути попереджений про це?

Назвіть основні та відомі знаки маркування харчових продуктів. Які знаки маркування вказують на екологічну чисту продукцію. Зазначте, яка інформація про харчовий продукт є обов'язковою. У який спосіб споживач може отримати інформацію про харчовий продукт у разі, якщо товар нефасований або куплений через мережу Інтернет?

Завдання 7

Підготуйте доповідь на одну із запропонованих тем:

- 1) IFOAM - Organics International.
- 2) Правові засади органічного бджільництва.
- 3) Особливості правового регулювання імпорту органічних продуктів.
- 4) Органічне VS неорганічне виробництво.
- 5) Виробництво та експорт органічної продукції: стан та перспективи в Україні.
- 6) Органічне виноробство у Франції: правові основи.
- 7) Правове регулювання органічного садівництва в Нідерландах.

Презентація має містити не менше 10 слайдів.

Підготуйте 2-3 питання до колег за темою вашого виступу.

Список нормативно - правових актів та літератури

Про інформацію для споживачів щодо харчової продукції: Закон України від 06.12.2018 р. *Відомості Верховної Ради 2019, № 7, ст.41* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#Text>

Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України від 10.07.2018 р. № 425-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80>

Про затвердження Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 09.06.2020 № 1030. *Офіц. вісн. України №65, с. 187. ст.2109*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0763-20#Text>

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (керівниця авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид ун-т ім Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: моногр. / О.М. Батигіна, В.П. Жушман, В.М.

Корнієнко та ін.; за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Харків: ФОП Шевченко С.О., 2013. 326 с.

Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. 576 с.

Ігнатенко І. В. Деякі аспекти органічного виробництва в умовах сталого розвитку. *Юридичний бюлетень*. 2020. № 15. С. 9-16.

Корнієнко Г.С. Організаційно-правові аспекти регулювання виробництва органічної сільськогосподарської продукції рослинного походження в Україні. *Наук. вісник Херсонського держ. ун-ту*. Серія «Юрид. науки». 2017. Вип. 5. Т. 1. С.171-176.

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Курман Т.В. Теоретико-правові засади органічного сільського господарства в умовах забезпечення сталого розвитку. *Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні*: колект. моногр. / відп. ред.: Т.Є. Харитонова, І.І. Каракаш. Одеса: Вид. Дім «Гельветика», 2018. С. 357-383.

Курман Т.В., Туєва О.М. Щодо поняття та змісту принципу екологізації аграрного виробництва. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*: Серія «Право» Частина друга/ Ред. Кол.: Д.О. Мельничук (голова) та ін._ К.: Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України 2011.- Вип. 173.-Ч.2.- С.74-79

Мельник В. О. Правове регулювання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06; Нац. ун-т біорес. і природокорист. України. Київ, 2018. 20 с.

Органічне сільськогосподарське виробництво в Україні: правові засади ведення: монографія / за заг. ред. М. В. Шульги. Харків: Юрайт, 2020. 308 с.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань

08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Туєва О.М. Актуальні проблеми правової регламентації безпечності та якості органічної сільськогосподарської продукції. *Порівняльно-аналітичне право*: Електронне наук. фах. видання юрид. фак-ту ДВНЗ «Ужгородський нац. ун-т». № 3. 2018. С. 159–162.

Ignatenko I. Legal principles of organic production in Ukraine: realities and prospects / Fedchyshyn D., Shulga M. *Economics of agriculture*. 2018. Vol. 65. № 4. P. 1513-1528.

Ignatenko I. Legal aspects of development of organic agriculture in Ukraine in the context of european integration. *Economics of agriculture*. 2020. Vol. 67. № 3. P. 973-990.

Legal provision of food security and rational land use in organic production in Ukraine in the context of European integration: monograph / edited by D. Fedchyshyn, I. Ignatenko, O. Bondar. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022, 250 p.

Tetiana V. Kurman, Oleksandr V. Kurman, Oksana M. Tuieva. The legal foundations of food safety as a means of providing public health in globalization. *Wiadomości Lekarskie*. 2019, tom LXXII, nr 12 cz. II. p. 2626-2630. (DOI: 10.36740/WLek201912239).

Tetiana Kurman, Liudmyla Leiba, Oksana Tuieva. The Legal Foundations of Organic Agriculture as a Means of Security of Public Health. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. № 2 (№ 14). P.167-175.

Тема 11. Основи міжнародно-правового забезпечення біобезпеки при виробництві продуктів харчування

Питання для обговорення

1. Біотехнології у сфері сільськогосподарського виробництва.
2. Поняття та правові основи біобезпеки.

3. Загальна характеристика міжнародно-правового регулювання поводження з генетично модифікованими організмами (Конвенція ООН про біологічне різноманіття, Картахенський протокол про біобезпеку та ін.)
4. Міжнародно-правове регулювання використання ГМО при виробництві харчових продуктів в контексті забезпечення продовольчої безпеки.

Завдання 1

Розділіться на дві групи: «прихильників» та «противників» генетично модифікованої харчової продукції. Назвіть переконливі аргументи на користь своїх тверджень щодо переваг, ризиків і загроз при використанні ГМО в аспекті забезпечення продовольчої безпеки.

Завдання 2

У юридичному відділі консультативного центру захисту прав споживачів під час підготовки відповіді на запит громадянина Т. виникли наступні запитання:

1. В чому полягає безпека продукції?
2. Що таке безпечний харчовий продукт?
3. Яка інформація враховується під час встановлення небезпечності харчового продукту?
4. Що таке ГМО?
5. Чи існують екологічні ризики від використання ГМО? Якщо так, то які?
6. Які міжнародні нормативні документи регламентують виробництво і використання ГМО ?

Допоможіть юрисконсульту надати відповіді на зазначенні питання.

Завдання 3

Проаналізуйте наукові джерела (монографії, статті, матеріали конференцій тощо) та оформіть у вигляді короткої доповіді характеристику результатів наукової діяльності у галузі дослідження питань щодо біотехнологій у сільському господарстві на прикладі країни за вашим вибором.

Назвіть основні переваги та перспективи біотехнології у сільському господарстві. Назвіть основні напрями біотехнологічної діяльності. Які з них є пріоритетними? Які наукові відкриття стали передумовами для розвитку сучасної біотехнології? Назвіть найвагоміші досягнення сучасної біотехнології у сфері сільськогосподарського виробництва. Яким чином вказані відносини унормовані в законодавстві України та інших держав?

Завдання 4

Уявіть, що Вас включили до складу робочої групи з розробки організаційно-правових заходів, необхідних для підвищення рівня інформованості населення у сфері біологічної безпеки під час виробництва продуктів харчування. Подумайте, які параметри та умови біологічної безпеки при виробництві продуктів харчування найбільше потребують висвітлення серед широких верств населення.

Подайте для обговорення в робочій групі своє бачення цього питання. Оформіть результати як проєкт нормативно-правового акта (актів).

Завдання 5

У супермаркеті громадянка В. планувала купити необхідні для неї продукти харчування: гречану крупу, макарони, сир та мінеральну воду. На одній упаковці з макаронами була зазначена позначка «без ГМО», а на другій така позначка відсутня. На інших товарах також позначка «без ГМО» була відсутня. Гр. В. звернулася до продавця-консультанта за роз'ясненням щодо інформації про харчовий продукт.

Зазначте та аргументуйте: чи є позначка «без ГМО» обов'язковим елементом маркування. Чи покладено обов'язок на виробника продуктів харчування наносити на продукцію відповідну інформацію. Чи є необхідним підтвердження відсутності ГМО в продуктах харчування. Зазначте відповідні нормативно-правові акти, які визначають порядок маркування і відстеження ГМ-продуктів.

Завдання 6

Підготуйте доповідь на одну із запропонованих тем:

- 1) Правове регулювання ГМО в Японії. «Tomato In Japan Is First CRISPR-Edited Food In The World To Go On Sale».
- 2) Забезпечення продовольчої безпеки: ГМО чи органіка?
- 3) ГМ харчові продукти: захист права на безпечне харчування.

Презентація має містити не менше 10 слайдів.

Підготуйте 2-3 питання до колег за темою вашого виступу.

Список нормативно-правових актів та літератури

Порядок проведення державної ветеринарно-санітарної експертизи кормів, кормових добавок та ветеринарних препаратів, які містять генетично модифіковані організми: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 16.01.2018 № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0178-18#Text>

Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31.05.2007 р. № 1103-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16#Text>

Про державне регулювання генетично-інженерної діяльності та державний контроль за розміщенням на ринку генетично модифікованих організмів і продукції: Закон України від 23.08.2023 р. 3339-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3339-20#Text>

Про затвердження Переліку харчових продуктів, щодо яких здійснюється контроль вмісту ГМО: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.12.2010 р. *Офіц. вісн. України*. 2010. № 98. Ст. 3506. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-10#Text>

Про інформацію для споживачів щодо харчової продукції: Закон України від 06.12.2018 р. *Відомості Верховної Ради*. 2019, № 7, ст. 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#Text>

Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

Про приєднання України до Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття: Закон України від 12 вересня 2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_935#Text

Порядок проведення державної ветеринарно-санітарної експертизи кормів, кормових добавок та ветеринарних препаратів, які містять генетично модифіковані організми: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 16.01.2018 № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0178-18#Text>

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (кер. авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид ун-т ім Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Бугера С.І. Використання генетично модифікованих організмів у сільськогосподарському виробництві: інформаційно-правовий аспект. *Інформація і право*. 2011. № 3(3). С. 84-92.

Корнієнко Г. С. Види виробництва сільськогосподарської продукції в агробізнесі: правовий аспект. *Міжнар. наук. журнал «INTERNAUKA»*. Серія: «Юридичні науки». 2020. № 8 (30). С 39–45.

Курман Т.В. Правові засади використання біотехнологій в умовах сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 97-102.

Курман Т. В., Туєва О. М. Право продовольчої безпеки: навч. посіб. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Курман Т. В. Сталій розвиток сільськогосподарського виробництва: проблеми правового забезпечення: монографія. Харків: Юрайт, 2018. 376 с.

Курман Т.В., Туєва О.М. Щодо поняття та змісту принципу екологізації аграрного виробництва. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: Серія «Право» Частина друга/ Ред. Кол.: Д.О. Мельничук (голова) та ін. К.: Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України 2011. Вип. 173. Ч. 2. С.74-79

Курман Т.В. Правові засади використання біотехнологій в умовах сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 97-102.

Менів О. І. Про характеристику законодавства України та ЄС щодо використання ГМО при вирощуванні сільськогосподарської продукції рослинного походження. *Наук. вісник Нац. університету біоресурсів і природокористування України*. 2014. Вип. 197. Ч. 3. С. 72-75.

Менів О. І. Правове забезпечення використання ГМО при вирощуванні сільськогосподарської продукції рослинного походження в Україні та ЄС: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 20 с.

Пилипенко К.А. Напрями забезпечення продовольчої безпеки шляхом упровадження біотехнологій у сільське господарство: міжнародний досвід. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск № 2 С.152-157.

URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/28.pdf

Піддубний О.Ю. Правовідносини у сфері біотехнологій: перспективи розвитку: моногр. Київ: Ірідіум, 2016. 352 с.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Правові засади екологічної та продовольчої безпеки: проблеми імплементації міжнародних стандартів: матер. Дискус. панелі Першого Харк. міжнар. юрид. форуму «Право та проблеми сталого розвитку в глобалізованому світі» (м. Харків, 3-6 жовтня 2017 р.). Харків: Право, 2017. 104 с.

Продовольча безпека в умовах сучасних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти: зб. матеріалів та тез доп. учасників Дискусійної панелі VI Харківського міжнар. юрид. форуму (м. Харків, 07 жовтня 2022 р.) / за ред. Т.В. Курман, В.П. Станіславського. Харків: Юрайт, 2022. 111 с.

Тема 12. Правове забезпечення продовольчої безпеки в США та Канаді.

Питання для обговорення

1. Правові основи забезпечення продовольчої безпеки в США.
2. Державна підтримка аграрного сектора у США як інструмент забезпечення продовольчої безпеки.
3. Загальна характеристика правового забезпечення продовольчої безпеки Канади.
4. Правові основи функціонування Канадського Плану дій щодо продовольчої безпеки

Завдання 1

Наведіть перелік нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері забезпечення продовольчої безпеки в США та Україні. Проаналізуйте та порівняйте стан і рівень правового забезпечення продовольчої безпеки в цих країнах.

Встановіть: 1) Як Ви оцінюєте рівень правового забезпечення продовольчої безпеки в Україні? 2) Які існують шляхи вдосконалення національного законодавства України в сфері продовольчої безпеки, враховуючи досвід США?

Завдання 2

Розділіться на дві групи. Оберіть одну з запропонованих країн (Канада, США). Визначте та проаналізуйте стратегічні інструменти державного регулювання у сфері продовольчої безпеки тієї країни яку обрала група. *Чи є аналогічні інструменти в українському законодавстві? Які з інструментів було б доцільно і можливо використати в Україні?*

Завдання 3

Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року, ухвалений державами-членами ООН у 2015 році, містить спільний план миру та процвітання для людей і планети зараз і в майбутньому. Його серцевиною є 17 цілей сталого розвитку

(ЦСР), які є невідкладним закликом до дій усіх країн – розвинених і тих, що розвиваються – у рамках глобального партнерства.

Яким чином Канада втілює Ціль 2: підтримка більш здорової та сталої системи харчування? Визначте основні напрями реалізації та заходи, які здійснюють урядові та неурядові організації Канади. <https://sdgs.un.org/goals>

Завдання 4

Підготуйте доповідь на одну із запропонованих тем:

- 1) United States Agency for International Development USAID (Agriculture and Food Security).
- 2) Roadmap for Global Food Security–Call to Action.
- 3) Feed the Future (FTF).
- 4) Community Food Centres (Canada).
- 5) Food Banks Canada.
- 6) Food Mail Program (Canada).

Презентація має містити не менше 10 слайдів.

Підготуйте 2-3 питання до колег за темою вашого виступу.

Список нормативно-правових актів та літератури

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (керівниця авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид ун-т ім Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Залізнюк В.П. Механізми забезпечення продовольчої безпеки в розвинених країнах. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 7. 2017. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1300>

Коваленко Т.О. Поняття, ознаки та критерії продовольчої безпеки за законодавством України та інших держав. *Адміністративне право і процес*. 2018. № 1 (20). С. 30–41.

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посіб. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Мостова А.Д. Зарубіжний досвід державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Вип. 26, ч. 2. 2019.

С. 7-14.

О. Ю. Фера-Клемонца. Зарубіжний досвід регулювання продовольчого забезпечення. *Економіка та управління національним господарством*. Вип. 5. (133). 2018. С. 44-53.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Gundersen, С.; Крейдер, Б.; Пеппер, Дж. (2011-09-01). [«Економіка продовольчої безпеки в Сполучених Штатах»](#). Прикладні економічні перспективи та політика . 33 (3): 281–303. doi : [10.1093/aep/prr022](#) . ISSN 2040-5790 .

Тема 13. Правові основи забезпечення продовольчої безпеки в Японії

(тема на самостійне опрацювання)

Питання для обговорення

1. Продовольча незалежність Японії та чинники, що на неї впливають.
2. Стратегія продовольчої безпеки Японії.
3. Політика аграрного протекціонізму Японії. Внутрішні та зовнішні аспекти забезпечення продовольчої безпеки Японії.

Завдання 1

Коефіцієнт самозабезпечення продовольством у Японії становить менше 50% і є найнижчим серед індустріально розвинених країн, що робить державу дуже залежною від світового ринку продовольства.

Які можливості для збільшення обсягів продуктів харчування і підвищення рівня продовольчої незалежності використовує Японія? Наведіть приклади.

Завдання 2

Розділіться на декілька груп. Складіть і заповніть таблицю відповідно до запропонованого зразка.

«Основні напрями застосування зарубіжного досвіду при вдосконаленні правового забезпечення продовольчої безпеки України: очікуваний ефект»

Основні напрями	Очікуваний ефект
1. Державне регулювання цін з застосуванням механізмів закупівельних і товарних інтервенцій.	Вирівнювання коливань ринкових цін на основі попиту і пропозиції.
2. Введення системи обов'язкової сертифікації продовольчої продукції.	Розширення можливостей виходу продовольчих товарів на світовий ринок сировини і продовольства. Підвищення якості продовольства на внутрішньому ринку, а також поліпшення репутації вітчизняного продовольства на внутрішньому і зовнішньому ринках і, як наслідок, підвищення експортних можливостей.
3.	

Завдання 3

Основний закон про продовольство, сільське господарство та сільські райони Японії спрямований на збільшення внутрішнього сільськогосподарського виробництва й належним чином поєднує це з імпортом та накопиченням для забезпечення стабільного постачання продовольства.

Перейдіть за посиланням та перегляньте відео. Визначте які проблеми харчування існують в Японії та які заходи впроваджуються для їх вирішення.

<https://youtu.be/N3IHio5kgII?si=GSQSiSAvkj4P7ldy>

Завдання 4

Підготуйте есе або презентацію на одну із запропонованих тем:

- 1) Порівняльно-правовий аналіз законодавчого забезпечення відносин у сфері гарантування продовольчої безпеки України та Японії;
- 2) Японія: харчові вподобання та національні харчові традиції;
- 3) Державна підтримка аграрного виробництва як засіб забезпечення продовольчої безпеки Японії.
- 4) Правове регулювання безпеки харчових продуктів у Японії.
- 5) Проєкт "Japan Platform" від представництва ADRA в Японії - надання продуктової та непродовольчої допомоги жителям України, які постраждали від війни

Список нормативно-правових актів та літератури

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (керівниця авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид ун-т ім Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Залізнюк В.П. Механізми забезпечення продовольчої безпеки в розвинених країнах. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 7. 2017. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1300>

Коваленко Т.О. Поняття, ознаки та критерії продовольчої безпеки за законодавством України та інших держав. *Адміністративне право і процес*. 2018. № 1 (20). С. 30–41.

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посіб. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Мостова А.Д. Зарубіжний досвід державного регулювання

забезпечення продовольчої безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Вип. 26, ч. 2. 2019. С. 7-14.

О. Ю. Фера-Клемонца. Зарубіжний досвід регулювання продовольчого забезпечення. *Економіка та управління національним господарством*. Вип. 5. (133). 2018. С. 44-53.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

Akimoto, K., Sano, F., Hayashi, A., Homma, T., Oda, J., Wada, K., Nagashima, M., Tokushige, K. & Tomoda, T. (2012) *Consistent assessments of pathways toward sustainable development and climate stabilization*. *Natural Resources Forum*, 36(4), 231-244
<https://doi.org/10.1111/j.1477-8947.2012.01460.x>

Hayashi, A., Sano, F., Homma, T., Akimoto, K. (2023) *Mitigating trade-offs between global food access and net-zero emissions: The potential contribution of direct air carbon capture and storage*. *Climatic Change*
<https://doi.org/10.1007/s10584-023-03528-x>.

Тема 14. Правові засади вирішення продовольчої проблеми в країнах Африки та Латинської Америки

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика правового забезпечення продовольчої безпеки в країнах Африки. Стратегічна програма економічного розвитку країн Африки – NEPAD (New Partnership for Africa's Development).
2. Правове забезпечення продовольчої безпеки країн Африки (Мадагаскар, Кенія, Зімбабве, Марокко).

3. Продовольча політика ПАР.
4. Агропродовольча політика країн Латинської Америки. Sistema Nacional de Seguranс, a Alimentar e Nutricional – SISAN.
5. Державна аграрна та продовольча політика Бразилії.
6. Правові засади забезпечення продовольчої безпеки в Чилі, Еквадорі, Мексиці.

Завдання 1

Дослідіть звіт *Global Food Security Index 2022* за посиланням <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/> і порівняйте показники продовольчого забезпечення у країнах Латинської Америки. Зіставте їх з аналогічними показниками України.

Завдання 2

Важливо, щоб основи продовольчої безпеки закладалися на конституційному рівні, оскільки згодом вони стають базисом для розвитку галузевого законодавства. Зазначте Конституції тих країн, які визнають та прямо закріплюють право на харчування та продовольчу безпеку:

- а) Конституція Венесуели;
- б) Конституція Республіки Нігер;
- в) Конституція США;
- г) Конституція Еквадору;
- д) Конституція Болівії.

Які існують підходи щодо нормативно-правового забезпечення й визнання права на харчування та продовольчу безпеку у світі?

Завдання 3

Надайте характеристики правовому регулюванню продовольчої безпеки в країнах Африки. Назвіть правові проблеми продовольчого забезпечення в цих країнах. У вигляді презентації підготуйте проєкт подання голоду в країнах Африки.

Завдання 4

На прикладі країн Африки та Латинської Америки визначте взаємозалежність продовольчої проблеми з іншими глобальними проблемами людства.

Завдання 5

До якого типу агропродовольчої політики належать перелічені країни (імпортоорієнтовані, експортоорієнтовані, самодостатні): Україна, Китай, Катар, Марокко, Ізраїль, Японія, США, Аргентина, ОАЕ, Судан, Сирія, Канада, Сингапур, Мексика, Індія?

Обґрунтуйте власну позицію. Чи завжди запорукою продовольчої незалежності виступає високий рівень соціально-економічного розвитку?

Завдання 6

Підготуйте доповідь на одну із запропонованих тем:

- 1) Проєкт Африканського союзу Great Green Wall (GGW) (Велика зелена стіна)
- 2) Продовольча безпека Мексики.
- 3) Глобальна продовольча безпека: роль країн Латинської Америки
- 4) Кампальська декларація Комплексної програми розвитку сільського господарства в Африці – Стратегія і план дій на 2026-2035 роки.

Презентація має містити не менше 10 слайдів.

Підготуйте 2-3 питання до колег за темою вашого виступу.

Список нормативно-правових актів та літератури

Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (керівниця авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид ун-т ім Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

Коваленко Т.О. Поняття, ознаки та критерії продовольчої безпеки за законодавством України та інших держав. *Адміністративне право і процес*. 2018. № 1 (20). С. 30–41.

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч.

посіб. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Мостова А.Д. Зарубіжний досвід державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Вип. 26, ч. 2. 2019. С. 7-14.

О. Ю. Фера-Клемонца. Зарубіжний досвід регулювання продовольчого забезпечення. *Економіка та управління національним господарством*. Вип. 5. (133). 2018. С. 44-53.

Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

В. М. Матвієнко. Африканський Союз // [Українська дипломатична енциклопедія](#): У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. — К: Знання України, 2004 — Т.1 — 760с. [ISBN 966-316-039-X](#).

Urquía-Fernández, Nuria (2014). [«Продовольча безпека в Мексиці»](#) . Salud Pública de México . 56 : s92–s98. [PMID 25649459](#)

Barquera, S; Рівера-Доммарко, Дж; Гаска-Гарсія, А. (2001). [«\[Політика та програми харчування та харчування в Мексиці\]»](#) .

Карибський басейн, Економічна комісія для Латинської Америки та країн (2014-12-19). [Попередній огляд економік Латинської Америки та Карибського басейну 2009](#) (іспанською). CEPAL. [ISBN 9789213233887](#).

Аппендіні, Кірстен; Ліверман, Діана (1994-04-01). «Аграрна політика, зміна клімату та продовольча безпека в Мексиці». Харчова політика . Спецвипуск: Зміна клімату та світова продовольча безпека. 19 (2): 149–164. [doi : 10.1016/0306-9192\(94\)90067-1](#) .

Шамах-Леві, Тереза; Мундо-Росас, Вероніка; Флорес-Де ла Вега, Марія Маргарита; Луїселлі-Фернандес, Кассіо (1 вересня 2017 р.). «Управління продовольчою безпекою в Мексиці: як його можна покращити?». Глобальна продовольча безпека . 14 : 73–78. [doi : 10.1016/j.gfs.2017.05.004](#) .

5. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу в позааудиторний час.

Метою самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» є засвоєння в повному обсязі навчальної програми і формування самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. Загальним завданням самостійної роботи студентів з дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» є активізація аналітичної діяльності здобувачів освіти, вироблення вмінь самостійного аналізу та тлумачення законодавства, проведення науково-дослідницької роботи, а також практичних навичок у цій сфері. Самостійна робота студентів забезпечує їх підготовку до поточних практичних занять, а також заліку.

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» визначається навчальною програмою дисципліни та іншими методичними матеріалами, а її обсяг визначається викладачем, який організує та контролює самостійну роботу студентів.

Викладач визначає частину матеріалу, яка відводиться на самостійне вивчення, повідомляє студентам, рекомендує використання конкретних джерел та форм роботи з ними. Контроль за самостійною роботою студентів здійснюється на практичних заняттях, у процесі індивідуально-консультативної роботи та в процесі поточного контролю.

Самостійна робота здійснюється у таких формах:

- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи;
- вивчення конспектів лекцій;
- підготовка рішень за ситуаційними завданнями;
- вивчення основних літературних джерел та нормативної бази;
- складання проектів процесуальних та правозастосовних документів;
- доопрацювання матеріалів лекцій;

- вивчення та конспектування додаткових літературних джерел та електронних видань;
- робота в інформаційних мережах;
- підготовка до проведення ділової гри, дискусії;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- участь у роботі студентського наукового гуртка, підготовка наукових доповідей та їх презентація;
- участь у студентських наукових конференціях;
- написання наукових статей та тез наукових доповідей;
- участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- участь в олімпіадах, турнірах та інших змагальних заходах;
- узагальнення, судової та експертної практики відповідно до певних тем;
- підготовка портфоліо (тематичних портфоліо літературних джерел та публікацій, портфоліо нормативних актів, портфоліо лабораторних робіт та ін.).
- виконання домашніх завдань у відповідності до навчального плану, підготовка до практичних занять;
- підготовка тематичних мультимедійних презентацій;
- робота над рекомендованими матеріалами юридичної практики;
- підготовка до заліку у відповідності до наведеного переліку питань;
- робота над кейсами.

5. ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Міжнародне право продовольчої безпеки» передбачає проведення поточного й підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-

опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, підготовка тематичної презентації, захист есе або реферату за ініціативи студента. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента до вивчення матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку від 0 до 6 балів;

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів, тестування з певного розділу (теми) або з певних питань навчального курсу. Наприкінці семестру проводиться письмова контрольна робота (тестування) за розрахунковою шкалою від 0 до 20 балів.

Впродовж семестру студенти виконують завдання для самостійної роботи (підготовка презентації, постеру, есе, реферату, наукової статті, наукової доповіді/виступу на науковий гурток тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 20 балів.

Виконання контрольної роботи та самостійної роботи є обов'язковою складовою підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є залік за результатами практичних занять. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за залік, становить 100 балів. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю й самостійної роботи, за якої студент допускається до заліку, становить 60 балів.

6. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- 1.Предмет міжнародного права продовольчої безпеки.
- 2.Система міжнародного права продовольчої безпеки.
- 3.Історичний розвиток правового регулювання відносин у сфері продовольчої безпеки.
- 4.Продовольча безпека як об'єкт правового регулювання.
- 5.Поняття та ознаки продовольчої безпеки.
- 6.Політико-правова концепція продовольчого суверенітету: поняття та зміст.

7. Функції продовольчої безпеки.
8. Правовідносини із забезпечення продовольчої безпеки: поняття і склад.
9. Зв'язок міжнародного права продовольчої безпеки з іншими галузями права України.
10. Право на продовольство (їжу) й на захист від голоду: поняття та гарантії.
11. Принципи забезпечення продовольчої безпеки.
12. Правова регламентація оцінювання стану глобальної продовольчої безпеки.
13. Продовольча незалежність.
14. Індикатори та критерії продовольчої безпеки.
15. Рівні продовольчої безпеки.
16. Поняття та класифікація загроз глобальній продовольчій безпеці.
17. Моніторинг міжнародної продовольчої безпеки.
18. Система та класифікація заходів забезпечення міжнародної продовольчої безпеки.
19. Роль та значення земельних правовідносин у забезпеченні продовольчої безпеки.
20. Сталий розвиток аграрного виробництва як основа забезпечення глобальної продовольчої безпеки.
21. Загальна характеристика правового регулювання відносин у сфері міжнародної продовольчої безпеки.
22. Всесвітня продовольча безпека та чинники, які на неї впливають.
23. Оцінка стану продовольчої безпеки у світі. Глобальний індекс продовольчої безпеки, його структура.
24. Глобальний індекс голоду (Global Hunger Index): показники для вимірювання, оцінка характеру голоду
25. Міжнародно-правове регулювання відносин із забезпечення продовольчої безпеки.
26. Поняття та рівні інституційно-функціонального забезпечення міжнародної продовольчої безпеки.
27. Класифікація інституцій забезпечення міжнародної продовольчої безпеки.
28. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки у рамках ООН та її спеціалізованих установ.

29.Суб'єкти міжнародно-правового регулювання продовольчої безпеки.

30.Міжнародний надзвичайний продовольчий резерв як спеціалізована інституція в галузі забезпечення продовольчої безпеки.

31.Всесвітня продовольча програма (ВПП) та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки.

32.Продовольча і сільськогосподарська організація (ФАО) як суб'єкт забезпечення продовольчої безпеки.

33.Міжнародні фінансові організації та їх роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки.

34. Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку як спеціалізована інституція в галузі забезпечення продовольчої безпеки.

35.Загальна характеристика Римської декларації “Про всесвітню продовольчу безпеку”.

36.Резолюція ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030р.»: Цілі сталого розвитку.

37. Міжнародна торгівля як засіб забезпечення глобальної продовольчої безпеки.

38.Світова організація торгівлі (World Trade Organization, WTO): історія створення, діяльність, функції, основні цілі та роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки.

39.Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки в рамках Світової Організації Торгівлі.

40.Угода СОТ про технічні бар'єри в торгівлі в аспекті забезпечення продовольчої безпеки.

41.Угода СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів як джерело права міжнародної продовольчої безпеки.

42.Угода СОТ «Про сільське господарство» в системі права СОТ.

43. Правове забезпечення продовольчої безпеки в ЄС.

44.Принципи продовольчого (харчового) права ЄС.

45.Інституції Європейського Союзу у сфері забезпечення продовольчої безпеки.

46.Кодекс Аліментаріус (Codex Alimentarius) як джерело міжнародного права продовольчої безпеки.

47. Біла Книга з безпечності харчових продуктів як правова основа контролю за безпекою продовольства і кормів.

48. Європейське агентство з безпечності харчових продуктів – завдання та роль у забезпеченні продовольчої безпеки.

49. Правове регулювання Спільної аграрної політики в ЄС.

50. Система колективної продовольчої безпеки. Поняття та основи міжнародного гуманітарного права.

51. Міжнародно-правове співробітництво держав у забезпеченні продовольчої безпеки у зонах військових конфліктів. Голод як заборонений спосіб ведення війни.

52. Організаційно-правові засади міжнародного співробітництва держав у захисті від стихійних лих, природних та техногенних катастроф.

53. Діяльність ООН, регіональних та міжнародних неурядових організацій з правового регулювання захисту від стихійних лих та техногенних катастроф.

54. Комітет з всесвітньої продовольчої безпеки (КВПБ): правові основи діяльності.

57. Діяльність ФАО у сприянні забезпечення продовольчої безпеки країн у стані збройних конфліктів та стихійних лих.

58. Контроль за додержанням міжнародного гуманітарного права.

59. Історико-правове формування стратегії сталого розвитку.

60. Україна як гарант глобальної продовольчої безпеки.

61. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 р.»: Цілі сталого розвитку.

62. Політика сталого розвитку на засадах зеленої економіки.

63. Заходи забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва: поняття, класифікація, правові основи.

64. Поняття якості та безпечності продуктів харчування.

65. Неякісні, небезпечні та непридатні харчові продукти.

66. Інституції Європейського Союзу у сфері забезпечення якості та безпеки харчової продукції.

67. Міжнародні договори у сфері забезпечення якості та безпечності харчової продукції.

68. Загальні правові засади стандартизації, сертифікації та маркування харчових продуктів в ЄС.

69. Правові засади впровадження системи безпечності харчових продуктів НАССР.

70. Правове регулювання здійснення контролю у сфері безпечності харчових продуктів.

71. Загальна характеристика альтернативних форм ведення с/г виробництва як засобу забезпечення продовольчої безпеки.

72. Екологізація аграрного виробництва як засіб забезпечення продовольчої безпеки.

73. Міжнародна Федерація органічного сільськогосподарського руху (*International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM)*): історія створення, завдання, принципи діяльності, заходи.

74. Правові засади виробництва та обігу органічної сільськогосподарської продукції та сировини в контексті забезпечення продовольчої безпеки. Галузі органічного виробництва.

75. Особливості правового регулювання виробництва окремих видів органічної сільськогосподарської продукції та сировини.

76. Міжнародно-правові засади сертифікації органічного виробництва.

77. Міжнародно-правові вимоги щодо маркування органічних продуктів.

78. Біотехнології у сфері сільськогосподарського виробництва.

79. Поняття та правові основи біобезпеки.

80. Загальна характеристика міжнародно-правового регулювання поводження з генетично модифікованими організмами.

81. Міжнародно-правове регулювання використання ГМО при виробництві харчових продуктів в контексті забезпечення продовольчої безпеки.

82. Правові основи забезпечення продовольчої безпеки в США.

83. Державна підтримка аграрного сектора у США як інструмент забезпечення продовольчої безпеки.

84. Загальна характеристика правового забезпечення продовольчої безпеки Канади.

85.Правові основи функціонування Канадського Плану дій щодо продовольчої безпеки.

86.Продовольча незалежність Японії та чинники, що на неї впливають.

87.Стратегія продовольчої безпеки Японії.

88.Політика аграрного протекціонізму Японії. Внутрішні та зовнішні аспекти забезпечення продовольчої безпеки Японії.

89.Загальна характеристика правового забезпечення продовольчої безпеки в країнах Африки. Стратегічна програма економічного розвитку країн Африки – NEPAD (New Partnership for Africa's Development).

90.Правове забезпечення продовольчої безпеки країн Африки (Мадагаскар, Кенія, Зімбабве, Марокко).

91.Продовольча політика ПАР.

92.Агропродовольча політика країн Латинської Америки. Sistema Nacional de Seguranc, a Alimentar e Nutricional – SISAN.

93.Правові засади забезпечення продовольчої безпеки в Чилі, Еквадорі, Мексиці.

8.Розподіл балів з навчальної дисципліни **«Міжнародне право продовольчої безпеки»**

Поточний контроль на практичних заняттях (кількість балів за кожне практичне заняття від 0 до 5 балів; 10 занять)	Контрольна робота	Самостійна (індивідуальна) робота	Загальна кількість балів за результатами поточного контролю
0 – 60	0 – 20	0 – 20	0 – 100

ЗМІСТ

1. Загальні положення	4
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	7
3. Програма навчальної дисципліни	13
4. Плани й завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	17
5. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.....	78
6. Поточний та підсумковий контроль знань студентів...	80
7. Перелік питань для самоконтролю.....	81
8. Розподіл балів з навчальної дисципліни.....	86